

Univerzita Pardubice

Fakulta Filozofická

Příspěvek Leontiny Mašínové k literárnímu místopisu českého severovýchodu

Denisa Černá

Bakalářská práce

2018

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Denisa Černá**
Osobní číslo: **H15176**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historicko-literární studia**
Název tématu: **Příspěvek Leontýny Mašínové k literárnímu místopisu českého severovýchodu.**
Zadávající katedra: **Katedra literární kultury a slavistiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Na základě rešerše dosavadních literárně místopisných příruček studentka zasadí vybrané prózy spisovatelky Leontýny Mašínové do kontextu literární paměti regionu.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

- VANČURA, Michal a ZELENKA, Miloš. Literární atlas jako "oživený" historiografický žánr. *Slavica litteraria*, 2015, 18(2), strany [65]-73. ISSN 1212-1509. Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/11222.digilib/134883>.
- KOVÁŘÍK, Vladimír. Literární toulky po Čechách. 2. opr. a dopl. vyd. Praha: Albatros, 1984, 397 s
- KOVAŘÍK, Petr a Blanka FRAJEROVÁ. Putování s knihou: místopis české prózy. Praha: Knižní klub, 2013, 288 s. Universum. ISBN 978-80-242-3918-7.
- BÍLEK, Karol. Leontýna Mašínová (1882-1975): literární pozůstalost. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1984, 63 s
- MAŠÍNOVÁ, Leontina. Tajemný věků hlas: pověsti z východních Čech. Hradec Králové: Kruh, 1976, 140 s.
- ČENKOVA, Jana. Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež. Praha: Portál, 2006, 171 s. ISBN 80-7367-095-X.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Marta Pató, Ph.D.

Katedra literární kultury a slavistiky

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2018**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Miroslav Kouba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2017

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše. Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Lázních Běláhradě 28. 6. 2018

Denisa Černá

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí práce Mgr. Martě Pató, Ph. D., za její vstřícnost, cenné připomínky a věnovaný čas. Dále pak poděkování patří Městskému kulturnímu středisku Lázně Bělohrad za propůjčené materiály.

Anotace

Cílem této bakalářské práce je popsat a rozebrat dílo a příspěvek české spisovatelky Leontiny Mašínové k literárnímu místopisu českého severovýchodu. Tento kraj spisovatelku ovlivnil natolik, že se zde natrvalo usadila. V této práci jsem prezentovala autorčina díla a snažila se je rozdělit do jednotlivých žánrů. Podrobněji jsou zde popsána ta díla, která se bezprostředně týkají tohoto regionu, především kniha pověstí z východních Čech. V bakalářské práci je také popsána aktivní spolupráce Leontiny Mašínové s kulturním děním ve městě. V neposlední řadě je zde zmíněno o autorčiných přátelích z řad významných spisovatelů.

Klíčová slova

Leontina Mašínová, spisovatelka, Lázně Bělohrad, česká literatura

Title

Contribution by Leontina Mašínová to the literary topography of the Czech northeast

Annotation

The aim of this bachelor thesis is to describe and analyze the work and contribution of Czech female writer Leontina Mašínová to the literary topography of the Czech northeast. This region influenced the writer so much that she had settled here permanently. In this work I presented the author's works and tried to divide them into individual genres. In more detail are described the works that are of direct relevance to this region, especially the book of legends from East Bohemia. The bachelor thesis also describes the active cooperation of Leontina Mašínová with the cultural events in the city. Last but not least, there are mentioned author's friends from the most important writers.

Keywords

Leontina Mašínová, female writer, Lázně Bělohrad, Czech literature

Obsah

Úvod.....	1
1. Pojmy o regionalismu.....	3
1.1. Regionalismus.....	3
1.2. Regionální literatura.....	3
1.3. Literární prostor.....	4
1.4. Region.....	5
1.5. Region Bělohradsko.....	5
1.6. Regionální spisovatelé.....	6
2. Leontina Mašínová.....	7
2.1. Život Leontiny Mašínové.....	8
2.2. Místo učitelky v Lázních Bělohradě.....	10
3. Dílo Leontiny Mašínové.....	13
3.1. Historické romány.....	13
3.2. Významná autorčina díla.....	17
3.3. Slovník.....	17
3.4. Synonymie.....	18
3.5. Romány s tématy dějin náboženství (církve).....	19
4. Pověst.....	20
4.1. Rozbor díla Tajemný věků hlas.....	21
4.1.1. O původu Brtve.....	22
4.1.2. Brtevska studánka.....	23
4.1.3. O vzniku Pecky.....	24
4.1.4. O rytíři Šárovci.....	25
4.1.5. Jak povstaly Trosky.....	25
4.2. Shrnutí díla Tajemný věků hlas.....	26
4.3. Obliba pověstí na Bělohradsku.....	27
5. Místa kulturní paměti.....	29
6. Významná přátelství Leontiny Mašínové z Lázní Bělohradu.....	32
6.1. Karel Václav Rais.....	33
6.2. Alois Jirásek.....	33
6.3. Eliška Krásnohorská.....	33
6.4. Ignát Herrmann.....	34
6.5. Emil Vachek.....	34
6.6. Zdeněk Nejedlý.....	34
6.7. Josef Svatopluk Machar.....	34
6.8. Karel Moor.....	35
6.9. Radim Kalfus.....	35

7.	Pozůstalost Leontiny Mašínové.....	37
7.1.	Lázeňský týdeník.....	37
7.2.	Korespondence Leontiny Mašínové.....	41
7.2.1.	Dopisy adresované Leontině Mašínové.....	41
7.2.2.	Dopisy psané Leontinou Mašínovou	43
8.	Závěr.....	45
9.	Seznam použité literatury	47
10.	Summary	50

Úvod

S českým severovýchodem je spjata řada vynikajících autorů, jejichž tvorba a díla jsou pro tento region významná. Cílem této práce není předložit úplný seznam všech spisovatelů narozených či působících v jednotlivých městech tohoto regionu, ale omezit se na autorku, kterou tento kraj ovlivnil a přirostl jí k srdci natolik, že se zde natrvalo usadila. Autorka se se sblížením zdejšího regionu vyrovnala sama a po svém, přiblížila se životu zdejších lidí a zanedlouho se cítila součástí zdejší komunity. Popsat a rozebrat dílo a příspěvek Leontiny Mašínové k literárnímu místopisu českého severovýchodu je cílem této bakalářské práce, dále jsem se snažila vyhledat a analyzovat ta literární její díla, která se bezprostředně týkají tohoto regionu a popsat jejich přínos. Toto téma jsem si vybrala právě proto, že se cítím být „rodákem“ z Lázní Bělohradu. Když se řekne jméno Leontina Mašínová, ihned se mi vybaví její dům s pamětní deskou, ulice která je po spisovatelce pojmenována a spousta dětských říkad. Později jsem poznala i jiné knihy, které autorka psala.

Pod pojmem literární místopis se rozumí údaje o významných osobnostech, které žijí na území jasně vymezeného regionu. Místopis, obzvláště pak ten literární, je přehledem spisovatelů, básníků, kronikářů, dramatiků, historiků a v širším slova smyslu všech umělců. Literární místopis také uvádí, kde se tyto významné osobnosti narodili, jak žili, kam chodili do školy, kde pracovali, jaká díla na tom, kterém místě vytvořili, popřípadě jaké památky a památníky po nich zůstaly. To vše je popsáno v této práci.

Bakalářská práce je rozdělena do sedmi kapitol. První kapitola nás pomalu vede přes pojmy o regionalismu, literární prostor, region Bělohradsko až k regionálním spisovatelům. Druhá kapitola, ve které je popsán život Leontiny Mašínové, je rozdělena do dvou podkapitol. Hned v úvodu je pro představu a navození tamější atmosféry popsán dům, ve kterém Mašínová žila. Dále je znázorněn život Mašínové od jejího narození se zvláštním zřetelem k dětství – k období, které se pro ni stalo východiskem k učitelské a později i spisovatelské dráze. Ve druhé podkapitole je vyobrazeno setkání Mašínové s městem Lázně Bělohrad, je zde popsáno, jak si tento kraj a jeho obyvatelé ihned zamilovala. Třetí kapitola je věnována dílu Leontiny Mašínové a rozdělení její tvorby na historické romány a další významná autorčina díla. V další kapitole jsou popsány místní pověsti nazvané Tajemný věků hlas. Náměty pro tuto knihu čerpala Mašínová především z kroniky obce Brtev a Vlastivědné monografie

okresu Novopacko. V této kapitole jsou popsány autorčiny pověsti, námět těchto pověstí a dále úvaha, do jaké míry se jedná o fikci. Je zde popsána i obliba těchto místních pověstí na Bělohradsku. V páté kapitole jsou popsány památky v Lázních Bělohradě spjaté s významnými osobnostmi mezi které patří právě Leontina Mašínová.

Dále je zde také popsáno, jak se Mašínová zapojovala do kulturní činnosti ve městě Lázně Bělohrad a co vše pro město dělala. V této práci jsou zachycena také autorčina významná přátelství, která jsou patrná právě z pozůstalostních pramenů uložených v Městském kulturním středisku Lázně Bělohrad. Právě těchto pramenů jsem ke své práci hojně využívala. Velice mě zaujalo, kolik významných osobností Mašínová ve své době znala a navštěvovala je.

Při shromažďování materiálu o spisovatelce Leontině Mašínové jsem se setkala s řadou zajímavých lidí a zajímavostí, jež se k literárnímu místopisu českého severovýchodu vztahují. Využívala jsem nejen odbornou literaturu, autorčiny vzpomínky ale především jsem vycházela ze zmíněných archivních pramenů uložených v Městském kulturním středisku Lázně Bělohrad a dalších regionálních pramenů, jako jsou kroniky obcí. Součástí autorčiny pozůstalosti je i její korespondence, která je tematicky velmi pestrá. Jedná se o korespondenci se známými osobnostmi, či autorčinými blízkými přáteli.

1. Pojmy o regionalismu

Každý člověk žije v určitém místě, oblasti, zemi a spolu s dalšími lidmi tvoří nejen rodinné, profesní, přátelské, ale i územní společenství. Představujeme-li tato společenství lidem odjinud, používáme většinou označení regionu, ať je jím stát, historická země, správní jednotka (kraj, okres), povodí nebo pohoří. Odkazujeme se na typické znaky zdejší krajiny, významné tradice, slavné rodáky či jiné osobnosti.

1.1. Regionalismus

Je to společenská praxe, která vyjadřuje úsilí o zpracování specifických kulturních a etnických tradic určitého území.

„Z francouzského *région*, což znamená kraj nebo oblast. Lokální hnutí, usilující o zdůraznění svéráznosti a posílení významu určité krajové oblasti v rámci vyššího územního celku. Projevuje se jednak snahami o větší ekonomickou (popř. i správní) samostatnost vůči centru i jiným oblastem, jednak vyzdvihováním krajové specifčnosti přírodní (geografické), etnické a kulturní. Proto se zpravidla projevuje i literárně (regionální literatura). Z dějin francouzské literatury je např. známo hnutí provensálských felibrů z poloviny 19. století (*félibrig*), usilující o obnovení jihofrancouzského spisovného jazyka, literární tvorby jim psané a o kulturní autonomii celé Provence. Regionalismus nabývá v různých obdobích různého společenského dosahu, neboť se do něho zpravidla promítají různé cíle ekonomické a politické, jež ovlivňují i jeho snahy a zájmy kulturní. Např. v období mezi dvěma světovými válkami využívaly regionalismus zejména směry konzervativního až reakčního zaměření, zdůrazňující protiklad mezi zemědělským venkovem jako uchovatelem starého mravního a sociálních řádu na jedné straně a industrializovanými městskými centry, které tento řád rozkládají a přinášejí vlastní civilizaci a s ní i pokrokové socialistické tendence, na druhé straně.“¹

1.2. Regionální literatura

Regionální literatura obsahuje literaturu o regionu a literaturu regionálních autorů, kteří píšou o daném regionu nebo se v něm narodili či v něm žijí.

„V běžném pojetí všechna literární díla, v nichž se výrazným způsobem obracejí autorův vztah k určitému kraji, k jeho zvláštnostem společenským, kulturním i jazykovým, k jeho etnické

¹ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. 2. Vydání. Praha, 1984, s. 312. Bez ISBN

i přírodní osobitosti. V užším smyslu literatura, která slouží specifickým kulturním potřebám určité kraje a oblasti a spoluvytváří místní kulturní život.“²

1.3. Literární prostor

Literární prostor je fiktivní prostředí vytvářené jazykovými a tematickými prvky slovesné struktury. Neomezuje se pouze na místo, ke se děj odehrává, ale zahrnuje i vztahy mezi místy a postavami, které v díle figurují. V literárním díle může být popsáno více různých prostorů, které jsou stavěny do protikladu (kontrastní prostory).

„Prostor literárním dílem zaujímaný. Většinou jde o záležitost literární, graficky dvojrozměrný záznam v textu obvykle slouží pouze k pasivnímu zápisu díla, jen v některých případech (obrazové básně, kaligramy aj.) se stává jeho plnoprávnou součástí. Prostor literárním dílem zaujímaný se pak přibližuje prostoru výtvarného díla. Velikost prostoru, zaujímaného dílem (rozměr textu), bývá předem s větší nebo menší tolerancí vymezena normou, stává se často žánrovou charakteristikou. Důležitou úlohu v prostoru díla hraje kategorie začátku a konce. Právě zobrazení nekonečného smyslově názorného prostoru, jenž člověka obklopuje, v ohraničeném, konečném prostoru díla je základním rysem uměleckého osvojování skutečnosti. Myšlený, fiktivní prostor, který je v literárním díle zobrazován, vytvářen jazykově tematickými prvky. Tento prostor stejně jako prostor zobrazovaný v kterémkoliv komunikátu, je vzhledem k smyslově názornému prostoru nutně schematický, zachycující jen výběr jevů, jejich vlastností a vztahů. Zároveň se v něm velmi často na vztahy prostorové vrstev vztahy v zásadě neprostorové, hodnotící. Významným rysem tohoto prostoru bývá jeho rozčlenění ve dva nebo více podprostorů (kontinuí). Některé postavy jsou vázány na to či ono kontinuum, jsou pak v zásadě statické, jiné postavy, obvykle hlavní, nejsou výlučně vázány k žádnému z nich. Např. ve Wolkerově Baladě o očích topičových patří k jednomu kontinuu (elektrárna) dělníci, k druhému kontinuu (domov) žena s dítětem, Antonín patří oběma světům, továrně i domovu. Na druhé straně již hodnotové rozvrstvení v tematice, které s sebou nese angažovanost díla, vytváří v něm určitý prostorový model, v němž jsou do různých podprostorů umísťovány postavy podle toho, kterých ideologických komplexů jsou nositeli. Úzké sepětí kategorií čistě prostorových (nahore, dole, bližší, vzdálenější, ohraničený, neohraničený) a kategorií hodnotících (dobrý, škodlivý, náš,

² VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. 2. Vydání. Praha, 1984, s. 312. Bez ISBN

cizí, organizovaný, chaotický aj.) v lidském myšlení podmiňuje, že i tento abstraktní prostor tematického rozčlenění nezřídka nabývá konkrétní podoby.³

1.4. Region

Obecné vymezení pojmu region, je problematické, což je dáno i tím, že se tento termín používá v nejrůznějších vědních disciplínách – v geografických, sociologických, ekonomických či politických. Region můžeme také definovat z hlediska infrastruktury, kultury či historicky, pro různé výzkumné účely a analýzy, jako statistickou jednotku nebo pro potřeby veřejné správy.

1.5. Region Bělohradsko

Město Lázně Bělohrad leží v podhůří Krkonoš s nadmořskou výškou 291 m., v nádherné kotlině, jejímž středem protéká říčka Javorka. Celé údolí je obklopeno zalesněnými vrchy. Strážcem celé Bělohradské kotliny je vrch Zvičina – s nejvyšší nadmořskou výškou 671 m. Bohatá ložiska rašeliny dala ve městě základ vzniku slatinných lázní, kde se léčí pohybové ústrojí. Ojedinelou chráněnou oblastí na Bělohradsku je přírodní park Bažantnice, vyskytují se zde bažinatá místa, která jsou nepřístupná a zachovala se zde nespočet chráněných živočichů a rostlin. Na levé straně parku Bažantnice se rozkládá prastarý rybník ze 17. století, nazvaný podle dubu na hrázi – Pardoubek. Okolí tohoto města je jedinečným krajinným celkem se spoustou lesů i udržovaných staveb lidové architektury. Dominantou města je barokní zámek, který byl postaven v polovině 16. století. Jehož majitelem byl Berthold Vilém z Valdštejna. Pro zářivě bílou barvu svých zdí ho poddaní přezdívali Bílý hrad z čehož později vznikl název Bělohrad. Oblast je protkána hustou sítí značených turistických cest. Původně se město skládalo ze několika menších dvorců se samotnými tvrzemi, které měly různé majetníky. Později se z těchto čtvrtí staly části města Lázně Bělohrad – Brtev, Dolní Javoří, Dolní Nová Ves, Horní Nová Ves, Hřídolec, Lány, Prostřední Nová Ves a Uhlíře. Město Lázně Bělohrad vykonává část správy i pro okolní obce – Choteč, Mlázovice, Šárovcova Lhota a Svatojánský Újezd.⁴

³ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. 2. Vydání. Praha, 1984, s. 295. Bez ISBN

⁴ Ústní zdroj – Ladislav Stuchlík, vedoucí Městského kulturního střediska Lázně Bělohrad, 1.12.2017, Lázně Bělohrad

1.6. Regionální spisovatelé

Z Bělohradského regionu a jeho okolí pochází řada vynikajících celonárodně známých autorů, jejichž tvorba byla ve své době široce čtená a jejichž literární dílo je dosud významné pro tento region. Jsou to nejen autoři, kteří se zde narodili, ale i autoři, které do našeho kraje na čas zavál běh života. Mezi ně patří i Leontina Mašínová. Co dalo městečko Lázně Bělohrad spisovatelce Leontině Mašínové? Především klid na práci a příjemné prostředí. O bělohradské krajině se Mašínová rozepsala ve své knize *Za oponou paměti*, kde popisuje nekonečné lesy, které nejsou zdaleka tak proslulé jako lesy na Křivoklátsku nebo Šumavě, ale kdo je blíž poznal, oblíbil si je. Autorka popisuje putování Jiráskovou stezkou po hřebeni Chlumu či procházku do Císařských lesů směrem k Miletínu, odkud pochází rodák Karel Jaromír Erben. Jemu vděčí Mašínová za inspirace, které daly vznik *Sbírkám legend a pověstí z našeho kraje* a také silně zapůsobil zejména na autorčinu tvorbu pro děti. Nad krajinou, kterou Mašínová detailně a s láskou popisuje, ční kostelík Byšičky, o kterém psal ve svých vzpomínkách i spisovatel Karel Václav Rais, rodák z Lázní Bělohradu. Mašínová na Raisovi nejvíce obdivovala, že velmi miloval svůj domov a rodnou krajinu.⁵

⁵ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Za oponou paměti*. Hradec Králové, 1982, s. 80. Bez ISBN

2. Leontina Mašínová

Když procházíme Husovou ulicí, v Lázních Bělohradě, najdeme na domě č. 251 pamětní desku, na níž je nápis: V tomto domě žila a pracovala v letech 1925–1975 Dr. Leontina Mašínová, česká spisovatelka. Dům je sice po rekonstrukci a zahradu lemuje nový a vyšší dřevěný plot, ovšem původní rys celého domu zůstal zachován. Z vyprávění paní Marie Klůzové, narozené dne 30. března roku 1925, jež je pamětnicí města Lázně Bělohrad a osobně se znala s Leontinou Mašínovou, si můžeme tehdejší domek představit. Byl to menší domek s nízkým dřevěným plotem a vrátky, k jejichž klíče se musel člověk pořádně shýbnout. Na plůtku nebyval zvonek, dveře domku byly vždy pootevřené. Hosté mohli tedy volně vcházet. Každého v předsíni vždy mile přivítala spisovatelčina družka Františka Pilařová, ve které měla Mašínová oporu a díky ní mohla plnit všechny povinnosti spojené s činorodou prací spisovatelky. Tato žena se starala nejen o domácnost, ale také o zahrádku před domem. Od jara do pozdního podzimu poutala zájem návštěvníků. Sněhobílé sněženky, bledule, vonné fialy a růže patřily neodmyslitelně k tomuto místu, kde spisovatelka trávila chvíle odpočinku.

Je škoda, že dnešní mladá generace ví o této spisovatelce mnohem méně, než by zasloužila. Jako venkovská učitelka znala dobře bídu lidí i dětí, a nakonec i svou vlastní. Na venkovských školách panovala mezi učiteli chudoba. Plat učitele byl tak nízký, že sotva stačil na holé živobytí. Učitel měl na vesnici či malém městě vysoký sociální status. Byl představitelem inteligence, kulturního života, inicioval různé kulturní a osvětové akce, které byly určeny jak dětem, tak i ostatním obyvatelům obce. Tyto akce měly výchovný charakter a přispívaly ke zvýšení kultury v obci a informovanosti obyvatelstva. Při své práci, Mašínové připadala práce učitelky někdy i zbytečná, ale při náhodných setkáních s bývalými žáky si uvědomila, že toho nedělala málo. A že život byl vlastně zajímavý, protože se v něm setkala se spoustou vynikajících a dobrých lidí. Měla ráda upřímné přátele a těm falešným se snažila porozumět a přijít na to, že v dětství nebyli správně vychováni.⁶

Snažila jsem se popsat život a dílo spisovatelky Leontiny Mašínové, seznámit se jak s jejím životem, tak dílem a rovněž se základnou čtenářů. O Leontině Mašínové je zmíněno i v knize *Literární toulky po Čechách*⁷ jako o regionální spisovatelce východních Čech. Dále je v knize zmíněno o spisovateli Karlu Václavovi Raisovi. Tito autoři jsou jediní zástupci města Lázně Bělohrad v této publikaci. Další zmínka o spisovatelce je v knize o literatuře pro děti a mládež

⁶ Památník K. V. Raise. Lázně Bělohrad. 1 karton bez inventárního čísla. 5 listů. Autor neznámý: Životopisné poznámky o L. Mašínové.

⁷ KOVÁŘÍK, Vladimír. *Literární toulky po Čechách*. 2. Vydání. Praha, 1984. s. 218. Bez ISBN

Kontury české literatury pro děti a mládež od začátku 19. století po současnost.⁸ Život a práci samotné spisovatelky zpracoval Karol Bílek v rozsáhlém medailonu k soupisu autorčiny literární pozůstalosti⁹. Spisovatelka své pozůstalosti písemně archivovala a přála si, aby byly uloženy v literárním archivu Památníku národního písemnictví. Po úmrtí Mašínové trvalo delší dobu, než byly písemnosti archivu předány, čímž došlo ke ztrátám. „Z dokladů chybí její vysvědčení a služební dekrety, legitimace, diplomy a část rodopisného materiálu, z rukopisu její poslední práce (vzpomínky *Za oponou let* a přípravný materiál ke knize o Jiřím Holíkovi). Není zachována ani kartotéka Slovníku synonym a mnoho novinových výstřižků. Značné jsou mezery v její korespondenci. Část dopisů významných pisatelů věnovala Mašínová již za svého života bělohradskému muzeu, tento celek je nyní nezvěstný (dopisy A. Jiráka, J. S. Machara, E. Krásnohorské). Další dopisy známe jen z opisů či ze zmínek v dopisech jiným adresátům.“¹⁰ Cenná je rovněž korespondence s nakladatelstvími a různými institucemi. V soupisu pozůstalosti LA PNP jsou uvedeny počty dopisů v jednotlivých letech a seznamy osob, se kterými Mašínová tuto korespondenci vedla. Tuto korespondenci je možné najít v literárním archivu, který se nachází v Praze. Dále byla v Lázních Bělohradě ve Fričově muzeu uskutečněna v roce 1959 výstava o životě a díle spisovatelky. V současné době se zde pravidelně konají besedy, které přibližují život Leontiny Mašínové.

2.1. Život Leontiny Mašínové

Leontina Mašínová (podepisovala se též Leontýna) se narodila 16. března 1882 v Plzni, kde žila i se svou rodinou, dále žila v Praze (1884–1888) a ve Zbraslavicích na Kutnohorsku. Po otcově smrti, která na Mašínovou hluboce zapůsobila stejně jako později sebevražda devatenáctiletého bratra Eugena, se rodina přestěhovala do Kutné Hory (1891), kde Mašínová absolvovala povinnou školní docházku a od 1898 studovala v klášterním učitelském ústavu. Po maturitě učila dva roky v Hrubém Jeseníku u Nymburka, pak v blízké Loučeni a v letech 1909–1920 jako odborná učitelka v Pečkách u Kolína, kde zahájila svou literární a loutkářskou činnost.¹¹ Mašínovou výroba loutek velice bavila, hlavičky a ručičky vyráběla z hlíny, tělíčka ze dřeva. Maminka ji pomáhala šít oblečky. Dokonce se pustili i do výroby kulis. Původně vyráběné loutky sloužily jako dárky pro děti. Mašínová i se svými kolegyněmi přemýšlela, jak dětem v tak nelehké době první světové války, kdy byly hodně vyděšené, život zpříjemnit a trochu je rozveselit. Myšlenka hrát dětem loutkové divadlo se velice rychle

⁸ CHALOUPKA, Otakar – VORÁČEK, Jaroslav. *Kontury české literatury pro děti a mládež: (od začátků 19. Století po současnost)*. 2. vydání. Praha, 1984. s. 246. Bez ISBN

⁹ BÍLEK, Karol. *Leontýna Mašínová (1882-1975): literární pozůstalost*. Praha, 1984, 63 s. Bez ISBN

¹⁰ BÍLEK, Karol. *Leontýna Mašínová (1882-1975): literární pozůstalost*. Praha, 1984, s. 5. Bez ISBN

¹¹ BÍLEK, Karol. *Leontina Mašínová (1882 – 1975): literární pozůstalost*. Praha, 1984, s. 3. Bez ISBN

ujala. Tato práce Mašínovou těšila, viděla, že děti jsou nadšený a začala divadlo používat i jako výchovný prostředek. Za první světové války Mašínová neměla tušení, kam ji její loutkařina ještě zavede.¹²

Mezitím v zimě 1919-1920 působila v plebiscitní komisi na Těšínsku. Tato komise zajišťovala po všech stránkách propagační, agitační, finanční, ale i nepřímé vojenské přípravné práce pro plebiscit neboli referendum (lidové hlasování) a jeho vlastní provedení. Plebiscit znamená rozhodnutí plebejských sněmů, jedná se vlastně o synonymum ke slovu referendum neboli lidové hlasování. Plebiscit (na Těšínsku) se měl poprvé konat v roce 1920¹³ po skončení první světové války, kdy vznikl mezi Československem a Polskem spor o Těšínsko. Tento spor měl být právě řešen za pomoci plebiscitu neboli referenda. Československo zpočátku plebiscit odmítalo, později ho však přijalo, aby nedošlo pro Československo k nepřiznivému rozdělení Těšínska.¹⁴

Hned na začátku první republiky povstal spor mezi naší a polskou vládou o Těšínsko.¹⁵ Jedna z kolegyně Mašínové, která se právě z Těšínska vrátila, upozornila ostatní, že děti tam na mnoha místech hovoří nemožnou smíšeninou češtiny a polštiny a dospělí odpovídají na otázku, jaké jsou národnosti, slovem „Šlonzáci“. Z důvodů územních sporů mezi Československem a Polskem byl uspořádán plebiscit. Je jasné, že zájmem československé strany bylo, aby místní obyvatelé, jejichž identita nebyla česká ani polská, ale regionální, tedy slezská, přijali identitu československou. Mašínová v propagaci této myšlenky výrazně pomáhala. Vlastními slovy vzpomíná na tuto dobu takto: „Bylo tedy potřeba, velkým i malým říci docela jasně, že jsou Slezané, a protože se mělo o Těšínsko hlasovat, bylo potřeba zdůraznit, aby se při plebiscitu hlásili k české národnosti.“¹⁶

Kolegyně Mašínové, která na Těšínsku byla, radila, aby se použilo loutkářství, zvláště pro oslovení dětí, jako výchovného prostředku. Sháněli se loutkáři a k překvapení Mašínové, byla navržena i ona, aby jela na Těšínsko. Nikomu však nesměla říci, kam jede, měl to vědět

¹² MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Za oponou paměti*. Hradec Králové, 1982, s. 63. Bez ISBN

¹³ Podruhé se měl plebiscit konat v roce 1938 v souvislosti s Mnichovskou dohodou, kdy Polsko vyzvalo Československo k vydání východní části československého Těšínska a vyslalo k hranicím na Těšínsku armádní skupinu. Polsko požadovalo okupaci sporného území polskou armádou a konání plebiscitu na tomto území. Československo okupaci odmítlo a následovalo polské ultimátum o vyklizení, které Československo v bezvýchodné situaci přijalo. Ke konání plebiscitu tudíž nedošlo.

¹⁴ KUBÁTOVÁ, L., KOLAFOVÁ L. *Komise pro plebiscit na Těšínsku*. Praha, 1962, s. 6. Bez ISBN

¹⁵ KUBÁTOVÁ, L., KOLAFOVÁ L. *Komise pro plebiscit na Těšínsku*. Praha, 1962, s. 5. Bez ISBN

¹⁶ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Za oponou paměti*. Hradec Králové, 1982, s. 70. Bez ISBN

jen ředitel školy a okresní inspektor, aby byla uvolněna. Společníci loutkářku ji dělala manželka S. K. Neumanna. Matka Leontiny z její cesty radost neměla, a tak ji Mašínová ve svých dopisech z Těšínska líčila, že je v dobré společnosti, že bydlí v hotelu Slavia, dostává diety a jezdí první vlakovou třídou. Maminka se chtěla pochlubit, jak se Leontina dobře daří a dala psaní přečíst jedné z kolegyň. Všichni si říkali, jak se tam Leontina má dobře, zatímco oni tu za ní pracují.¹⁷

Po návratu ze Slezska, se rozhodla, že odjede na kratší dobu na Slovensko. V kraji pod Tatrami získávala nové zkušenosti, nejvíce ji překvapil rozmanitý věk jejich žáků na měšťanské škole, nejstarší žačce bylo 24 let a v chlapecké třídě měli dokonce třicetiletého žáka. Žačky na této škole byly Slovenky, a jedna Maďarka.¹⁸

Ve školním roce 1920-1921 učila v Liptovském Mikuláši na měšťanské škole Živeny. Tato škola byla založena spolkem slovenských žen. První zmínky o vzniku tohoto spolku sahají až do roku 1869. V roce 1919 byla na Slovensku založena první vlastní škola Živeny pro ženská povolání, o kterou byl velký zájem. Poté bylo po celém Slovensku postaveno deset takových škol. Tyto školy byly specifické svou výukou především pro děvčata, jako např. vaření, šití. Ačkoliv se Mašínové myšlenka těchto škol velice líbila, chtěla být na blízkou své rodině, a proto se snažila najít si místo ve východních Čechách.

2.2. Místo učitelky v Lázních Bělohradě

Dlouho o městě Lázně Bělohrad nevěděla víc, než že je to rodný kraj Karla Václava Raise a že se do místních lázní jezdí léčit revmatikové. Žádost o místo na bělohradské měšťanské škole si podala, a když byla její žádost kladně vyřízena, chtěla se ho vzdát. Současně totiž bylo Mašínové nabídnuto jiné, výhodnější místo. Maminka Leontině řekla, že být ona na jejím místě, jela by se nejprve na ten Bělohrad podívat, než místo odřekne, aby ji to potom nemrzelo. Leontina se vydala do Bělohradu a městečko si díky krásné přírodě a klidu ihned zamilovala.¹⁹ V roce 1923 tedy začala učit na zdejší škole. Svou kantorskou činnost musela ze zdravotních důvodů v roce 1930 ukončit a odešla do důchodu. V roce 1936 jí zemřela matka.²⁰

Všude kde Mašínová působila, zapojovala se aktivně do kulturního života (loutkové divadlo, půjčování knih, přednášková činnost atd.) a tyto její snahy vyvrcholily v Lázních Bělohradě.

¹⁷ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Za oponou paměti*. Hradec Králové, 1982, s. 70. Bez ISBN

¹⁸ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Za oponou paměti*. Hradec Králové, 1982, s. 76. Bez ISBN

¹⁹ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Za oponou paměti*. Hradec Králové, 1982, s. 79. Bez ISBN

²⁰ BÍLEK, Karol. *Leontina Mašínová (1882 – 1975): literární pozůstalost*. Praha, 1984, s. 3. Bez ISBN

K její velké zálibě patřilo sestavování rodokmenů, ve svém vlastním rodokmenu se dostala až do roku 1506. „Dále spolupracovala s kulturní a propagační komisí města, s městským muzeem, pracovala na úseku sociálním, sbírala národopisné materiály, psala články, zajímala se i o ochotnické divadlo. Za tuto velkou práci pro město byla 1. prosince 1945 poctěna čestným občanstvím.“²¹ Na slavnostní předávání diplomu přišlo do bělohradské sokolovny na sedm set spoluobčanů. Diplom se Mašínové velice líbil, protože ho vyhotovil její přítel prof. Ladislav Šíma. Brala ho nejen jako přátelský projev uznání města, ve kterém žila, ale také jako dílo upřímné lásky. Ladislav Šíma byl profesor, malíř, pedagog a autor statí o výtvarném umění. Jeho obrazy byly hojně vystavované v různých výtvarných muzeích po celé republice. Narodil se v Praze v roce 1886 a zemřel v Benešově v roce 1956.

Ladislav Šíma byl velice dobrým přítelem spisovatelky Leontiny Mašínové, již od dvacátých let minulého století. Seznámili se spolu v Liptově. Byl to velice blízký přítel Mašínové, hodně pro ni znamenal, často si dopisovali a navštěvovali se. Byl milý, laskavý a vždy se navzájem povzbuzovali v dobrých i zlých časech. Na počátku druhé světové války Mašínová hodně cestovala, proto byla varována, že je pod dozorem gestapa, a tak začala měnit svůj pobyt, jezdila z Prahy do Pekelníček na Čáslavsku a odtud do Benešova, právě k rodině Šimových. Na konci války se Šimovi dokonce přestěhovali k Mašínové do Bělohradu. Ještě před přestěhováním však Šíma napsal Mašínové dopis: „Jestliže ještě maluji, prosím, abych více směl udělat pro člověka, zvláště pro někoho potřebného. Neboť to je poslední a první, aby člověk na sebe zapomněl a našel se ve službě.“ Mašínová dále dodává, že Šímová lidská velikost, a přitom pokora a prostota pro ni byly velkou posilou.²²

Leontina Mašínová získala během svého života několik ocenění. V roce 1970 ji prezident republiky Ludvík Svoboda propůjčil vyznamenání Za vynikající práci.

V roce 1971 získala titul Zasloužilá umělkyně za uznání celoživotního literárního díla, zejména za práci o životě a díle Jana Ámose Komenského. Toto ocenění bylo uděleno knižním odborem ministerstva kultury na návrh Svazu českých spisovatelů.

Z dochovaných pramenů je zřejmé, že dle bělohradské veřejnosti, ale i ze zjištění mezi spisovateli, byla Mašínová posuzována jako velmi skromná, houževnatá a pracovitá spisovatelka.

²¹ BÍLEK, Karol. *Leontina Mašínová (1882 – 1975): literární pozůstalost*. Praha, 1984, s. 3. Bez ISBN

²² MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Za oponou paměti*. Hradec Králové, 1982, s. 105. Bez ISBN

Leontina Mašínová prožila dlouhý a nelehký život, který poznamenaly dvě světové války. Ovšem celý její život byl vyplněný činnou prací. „Několik těžkých nemocí nezdolalo její životní optimismus podporovaný hlubokým náboženským cítěním, byla také členkou Jednoty bratrské. Až do smrti si uchovala zájem o veřejné dění a aktivně tvořila. Zemřela 10. února 1975 a je pohřbena v Lázních Bělouhradě na hřbitově na Byšičkách.“²³

²³ BÍLEK, Karol. *Leontina Mašínová (1882 – 1975): literární pozůstalost*. Praha, 1984, s. 3. Bez ISBN

3. Dílo Leontiny Mašínové

„Literární dílo Leontiny Mašínové lze rozdělit do několika skupin. Největší část jejích více než padesáti knih je určena dětem. Psala knížky veršů i prózy, některé autobiograficky zaměřené (Uletělo jaro, Sluníčkem a bouří). Pro děti napsala i několik loutkových her, a dokonce vydala i literární práce svých žákyň (Liptovské zábavy a rozprávky, 1923). Na přechodu mezi tvorbou pro děti a pro dospělé je několik souborů pověstí a legend. Mašínová je shromažďovala a literárně upravovala od konce 30. let, knižní soubory se týkají oblasti východočeské, Čech a Moravy i celého slovanského území. Mnoho z těchto pověstí zůstalo roztroušeno po různých novinách a časopisech, některé jsou v rukopisech.“²⁴

3.1. Historické romány

Historický román

„Žánrová forma románu, určená především hlediskem tematickým, tj. zaměřením na děj dob minulých, a materiálem, jehož základ tvoří historická fakta a reálie, mající evokovat obraz daného historického období. Typové obměny historického románu jsou četné a vyplývají z různých přístupů k látce, směřují buď k zobrazení dějin jako panoramatického obrazu vzájemně se proplétajících osudů individuálních s historickými osudy národa, anebo k zachycení rázu života dané etapy historického vývoje společnosti prostřednictvím fiktivního příběhu a fiktivních postav, popř. k vykreslení života určité významné historické osobnosti (biografický román). Jim odpovídají pak jisté stylistické a kompoziční konvence i různý způsob archaizování jazyka. V současném historickém románu jsou však archaismy značně nebo zcela potlačeny. Kořeny historického románu se sice shledávají ve starověkém eposu, ve středověkých kronikách a bezprostředně v anglickém, černém románu, jeho vlastní zrod je však spjat až s obdobím rozvoje novodobého měšťanského nacionalismu a vzniku národnostních hnutí po Francouzské revoluci a napoleonských válkách. Za tvůrce historického románu je obecně označován W. Scott (Ivanhoe), jehož romanticky laděná díla, soustředěná k barvitému líčení dobového koloritu, výrazně ovlivnila další prudký rozvoj nového prozaického žánru, který si rychle získal širokou oblibu ve všech evropských literaturách po celé 19. století. Po prvotním období romanticky líčené a chápané historie (V. Hugo, Dumas a v českém prostředí např. J. K. Tyl, P. Chocholoušek a V. B. Třebízský) začala se v druhé polovině 19. století prosazovat tendence k přesnějším a hlubším chápání minulosti a historických událostí (V. Hugo – Devadesát tři, G. Flaubert – Salambo, v českém

²⁴ BÍLEK, Karol. *Leontina Mašínová (1882 – 1975): literární pozůstalost*. Praha, 1984, s. 4. Bez ISBN

prostředí Z. Winter, zpracovávající beletristicky, historické prameny), jež vedla ke vzniku rozsáhlých románových děl, podávajících historii buď v epické distanci vůči ní (Tolstoj – *Vojna a mír*), nebo s ironizujícím nadhledem (Thackeray – *Henry Esmond*), popř. se snahou o literární vyjádření smyslu národních dějin (A. Jirásek). Ve 20. století navazuje historický román nadále na tradice století předcházejícího, do popředí však stále více vystupuje linie kritického nebo ironického pohledu na minulost (R. Graves, L. Feuchtwanger, Th. Mann), nebo soustředění osudy autentických osobností (A. N. Tolstoj, Petr I., H. Mann, Mladí Jindřicha IV., M. V. Kratochvíl, Mistr Jan Hus aj.). V soudobém historickém románu lze zejména pozorovat tendenci k aktualizaci tematiky (modernizace historie) a k uplatňování současné problematiky filozofické, etické i politické.²⁵

Nejdůležitější součástí tvorby Leontiny Mašínové představují její historické romány, které jsou věnovány významným osobnostem našeho reformačního úsilí. Pokud bych měla zhodnotit typ historického románu, kterému se Mašínová věnovala, domnívám se, že jí šlo jednak o vyjádření smyslu národních a náboženských dějin, jednak v duchu dobových trendů také o soustředění na osudy autentických osobností. Jednou z nich byl Jan Milíči z Kroměříže (*Milíč z Kroměříže*, 1926).²⁶ Byl to její první historický román, který byl velmi příznivě přijat kritikou. V románu vylíčila jednoho z velkých Husových předchůdců v době rodících se obrovských zmatků v církvi, za císaře Karla IV. Mravní zchátralost papežského i císařského dvora vyvolala řadu reformátorů, mezi nimiž byl právě Jan Milíč, žák Waldhauserův, pronásledovaný kněžími. Mašínova podala etapy Milíčova vývoje živou názorností, procítila jeho zápasy, porážky a triumfy. Dále zde popsala živoření středověké chudiny. Vylíčila zde církevní rozklad po vyvrcholení papežství a reformační snahy. Snažila se porovnat život Milíče se životem Karla IV. a životem papeže v náboženském okruhu. Nemalou pozornost věnovala Itálii a otázkám renesance. Mašínová tedy šla pečlivě po stopách Milíčových, jak doma, tak i v Římě a v Avignoně. Další významnou osobností, zastáncem Jednoty bratrské, dlouholetým císařovým vyslancem v Cařihradě, vůdcem české šlechty, o kterém Mašínová psala byl Václav Budovec z Budova. Kniha se jmenovala *Hořící sloup* (1936) a vzbudila velký ohlas. Za tuto knihu dostala Mašínová vyznamenání V. B. Třebízského, českého spisovatele a katolického kněze. První vydání knihy bylo záhy

²⁵ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. 2. Vydání. Praha, 1984, s. 136. Bez ISBN

²⁶ BÍLEK, Karol. *Leontina Mašínová (1882 – 1975): literární pozůstalost*. Praha, 1984, s. 4. Bez ISBN

rozebráno, ale k novému již nedošlo následkem událostí, které přišly v roce 1938.²⁷ Ovšem největší část její práce patří jejímu vzoru Janu Ámosu Komenskému, (trilogie Nesmrtelný poutník, 1969, jejíž jednotlivé díly jsou *Mladá léta Jana Ámose*, 1957, *Do labyrintu světa*, 1958, a *Planoucí pochodeň*, 1961). V prvním díle své trilogie se autorka zaměřila na dětství a dospívání Jana Ámose Komenského využila zde množství nashromážděného historického materiálu, avšak zároveň v rámci všech tří dílů mohla použít svou fantazii. Autorka chronologicky popisuje osudy Komenského, nezačíná však narozením hlavního hrdiny, ale příběh začíná již dětstvím jeho otce. O náboženských sporech, které jsou pro Komenského život důležité a vedou až k jeho odchodu z vlasti, se spisovatelka v prvním díle zmiňuje pouze okrajově.²⁸ Druhý díl biografie o Janu Ámosi Komenském pod názvem *Do labyrintu světa* popisuje nešťastnější úsek jeho života. Je zde popsán jeho odchod na studia do Přerova, což mu otevírá dveře do světa vzdělanosti. Do labyrintu světa je Komenský vržen ze svého útočiště ve Fulneku, když dojde k pronásledování bratrských kněží po bitvě na Bílé Hoře. Čtenář se zde setkává s řadou postav různého sociálního postavení i původu. Mašínová svým vyprávěním navázala na Jiráskovu tradici historické prózy, a to především pokusem o co nejširší pohled na společnost a vztahy uvnitř ní.²⁹ Poslední díl románové trilogie Leontiny Mašínové o životě Jana Ámose Komenského nese název *Planoucí pochodeň*. Zachycuje nejdelší úsek jeho života, jelikož příběh začíná v roce 1622 a končí v roce 1656 v Amsterdamu, kde strávil posledních 14 let života. Kniha tak není zakončena Komenského smrtí, ale vrcholí příjezdem do Nizozemí. Autorka svého hrdinu opouští nikoli na smrtelné posteli, ale na počátku posledního uměleckého rozmachu.³⁰ Mašínová v této trilogii nechtěně vrací historickou beletrii do padesátých let a pouze prohlubuje závislost literárního povědomí o východních Čechách na jiráskovském modelu zobrazování národní minulosti. Alois Jirásek se svou tvorbou snažil oslovit širokou veřejnost, čemuž uzpůsoboval svá díla. O něco podobného se pokusila také Leontina Mašínová.³¹ Domnívám se, že cílem spisovatelky není pouze seznámení čtenáře s českou historií a významnými osobnostmi národních dějin, ale také přihlášení se k projektu Františka Palackého o smyslu českých dějin, který byl rozvinut Aloisem Jiráskem, dále pak T. G. Masarykem.

²⁷ Památník K. V. Raise. Lázně Bělohrad. 1 karton bez inventárního čísla. 3 listy. Autor neznámý: Dochované poznámky o díle L. Mašínové

²⁸ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Mladá léta Jana Ámose*. Praha, 1957, s. 243. Bez ISBN

²⁹ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Do labyrintu světa*. Praha, 1959, s. 370. Bez ISBN

³⁰ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Planoucí pochodeň*. Praha, 1961, s. 505 Bez ISBN

³¹ POSLEDNÍ, Petr. *Paměť hor: Z literárního povědomí východních Čech po roce 1945*. Hradec Králové, 2000, s. 152. ISBN

Sem patří i další knihy z dějin Jednoty bratrské – S poutnickou holí (1936), Tiší v zemi (1940) a Moravané (1967 s dr. Radimem Kalfusem).³² Krátce ke knize, na které spisovatelka spolupracovala s již zmíněným dr. Kalfusem (1920 – 1985), novopackým rodákem, tajemníkem Jednoty bratrské v Praze. Kniha nese podtitul Román z dějin Jednoty bratrské. V širokém rozsahu zahrnuje stoleté období počínající rokem 1650. Děj probíhá na Moravě, kde lze nalézt zbytky věrných tajných vyznavačů, mnozí však platí za svou oddanost vězením, jiní odcházejí do saské obce Herrnhut, český Ochranov. Hlavní postavou je George Schmidt (1703–1785), který po několikaletém věznění na Moravě odešel přes Ochranov do Afriky jako laický kazatel, kde působil v letech 1736 až 1744. Po návratu žil v Sasku jako nádeník a kazatel. V knize jsou dále naznačeny pestré osudy dalších skutečných i románových hrdinů, je tu popis vánočních i velikonočních zvyků na Moravě i v Sasku, postup objevování pobřeží západní Afriky a velké množství citátů z bible s obšírnými komentáři. Zajímavé je i zjištění, že sdružení Moravských bratří bylo od samého počátku dvojjazyčné, a němečtí členové byli potomci osadníků z Branibor, pozvaných na Moravu Janem ze Žerotína kolem roku 1480.³³

Všem těmto dílům předcházela důkladná archivní studia, konzultace s historiky, cesty na místa dějů atd.

Když bylo Leontině Mašínové 85 let, sedla do letadla a cestovala do Spojených států, aby na univerzitě Moravian v Bethlehemu ve státě Pensylvánie převzala čestný doktorát právě za trilogii o Komenském. Na univerzitě přednesla v angličtině čtyři přednášky ke studentům, na které se doma pečlivě připravovala. O svém díle se vyjádřila slovy: „Už je to hezky dávno, kdy mi přišla do hlavy myšlenka spodobnit Komenského tak, aby se mu naši lidé nejen obdivovali, ale hlouběji ho poznali a milovali. Aby nebyl jenom naší chloubou před světem, ale někým, koho budeme napodobovat v jeho statečnosti, vytrvalé a plánovité pracovitosti a sebezapírací službě lidem.“ Práce na trilogii vyžadovala systematickou dlouhodobou práci, kdy spisovatelka dokázala soustředit nespočítatelné množství poznámek, výstřížků, údajů, překladů z němčiny i z angličtiny. „Musela jsem číst a opisovat spisy Komenského i v němčině. Naučila jsem se anglicky, abych měla přístup k pramenům. Podklady jsem sbírala snad dvacet let, a to mi dalo více práce než vlastní román,“ řekla o práci autorka.³⁴

³² BÍLEK, Karol. *Leontina Mašínová (1882 – 1975): literární pozůstalost*. Praha, 1984, s. 4. Bez ISBN

³³ VACEK, Jiří. Leontina Mašínová poněkud jinak. In *Bělohradské listy*. Lázně Bělohrad: 2017, č. 2, s. 10-11. ISSN 2533-8005.

³⁴ FRIEDRIECHOVÁ, Hana. Dlouho jsem o Bělohradu nevěděla. In *Bělohradské listy*. Lázně Bělohrad: 2010, č. 4, s. 10-11. Bez ISSN

„Čestný doktor je čestný akademický titul, který je udělován bez studia a skládání zkoušek. Většinou jej uděluje akademická instituce, univerzita či vysoká škola, kterou příslušná osobnost nestudovala ani na ní jinak nepůsobila. Oceňují se tak významné zásluhy v oboru vědy či umění. Titul bývá často udělen při příležitosti návštěvy instituce danou osobou.“³⁵

S předchozími díly souvisí i přepisy významných děl Chelčického, Komenského či jiných autorů, které Mašínová přepisovala do nové češtiny, čímž tato díla zpřístupňovala širokému okruhu čtenářů. Také je autorkou dvoudílné učebnice Dějiny vzdělanosti (1925 - 1926).³⁶

3.2. Významná autorčina díla

Mašínová psala též divadelní hry, různé články, básně s pedagogickou, náboženskou a regionální tematikou z Bělohradska. Pracovala jako redaktorka Bratrského zpěvníku (1954), překládala zvláště z polštiny. Mnoho jejich prací zůstalo v rukopisech. Součástí díla Leontiny Mašínové jsou také její paměti *Za oponou let*, které vycházely časopisecky na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let v Českém zápasu. Paměti souvisí s její velkou zálibou v rodopisném bádání.³⁷ Rodokmen svého rodu se jí podařilo vypátrat až do dob císaře Rudolfa II. Dále se stopa ztrácí. Jisté je, že předky Leontiny Mašínové byly Gryllové a že jeden měl v erbu červené srdce a kříž a v roce 1525 přednášel na vysokých školách pražských.³⁸

Zajímavou spisovatelčinou prací, o jejíž vydání se marně snažila mnoho let, je *Slovník synonym*.

3.3. Slovník

„Slovní zásoba jazyka nebo její vymezená část, např. soubor slov použitých v určitém slovesném díle nebo ve vymezené skupině slovesných děl (dílo jednoho autora, literárního směru apod. např. slovník Vrchlického, slovník ruchovců aj.). Abecedně uspořádaný seznam slov (popř. též slovních spojení), doplněný překladem nebo výkladem významu. Obecně se rozlišují tři odlišné typy takových slovníků, mající dále různé varianty. Slovníky jazykové, a to buď překladové (dvou i vícejazyčné), normativní a kodifikační (např. Příruční slovník jazyka českého, Slovník spisovného jazyka českého), anebo speciální tj. zabývající

³⁵ VACEK, Jiří. Leontina Mašínová poněkud jinak. In *Bělohradské lity*. Lázně Bělohrad: 2017, č. 2, s. 10-11. ISSN 2533-8005.

³⁶ BÍLEK, Karol. *Leontina Mašínová (1882 – 1975): literární pozůstalost*. Praha, 1984, s. 4. Bez ISBN

³⁷ BÍLEK, Karol. *Leontina Mašínová (1882 – 1975): literární pozůstalost*. Praha, 1984, s. 4. Bez ISBN

³⁸ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Za oponou paměti*. Hradec Králové, 1982, s. 11. Bez ISBN

se různými aspekty jazykového systému (např. slovník synonymický, slovník etymologický aj.). Další tu máme slovníky oborové, vztahující se ke slovní zásobě a odborným termínům určitého oboru, např. v literární vědě to jsou jednak slovníky literárně teoretické, vykládající zejména pojmy poetiky a metodologie literární vědy, jednak slovníky literárně historické (např. slovník autorů, literárních směrů pseudonymů a šifer). A v neposlední řadě tu máme slovníky všeobecné, encyklopedické, a to buď slovníky naučené (encyklopedie), anebo tzv. tezaury, tj. slovníky věcné, členící lexikální zásobu daného jazyka nikoli abecedně, ale z hlediska sémantického. V závislosti na cílech a zaměření určitého slovníku, mohou být uvedena kritéria, rozhodující o zařazení typu výkladu hesla, též kombinována.³⁹

3.4. Synonymie

„(z řeckého *synonymia*, což znamená stejnojmennost, souznačnost) Jazykový jev, jehož podstatou je vyjadřování stejného nebo obdobného významu různými slovy nebo mluvnickými prostředky. V uměleckém stylu se synonymie (především lexikální v podobě řazení synonym) uplatňuje jako stylistický prostředek k zesílení expresivity a barvivosti vyjadřování. Z českých autorů mistrně využíval synonymii např. Karel Čapek (...“a ta řeka vám hučí, duní, řve, bučí a řinčí, rachotí a troubí samými loděmi, remorkéry, pakeboty, sklady, loděnicemi a jeřáby“).⁴⁰

Autorka si přála, aby se tento slovník dostal všem učitelům, aby se stal školní pomůckou pro žáky vyšších ročníků, aby se už od mládí učili při slohových cvičeních a úkolech vyjadřovat se úměrně k možnostem svého mateřského jazyku, jednoho z nejtvrdějších a nejbohatších jazyků vůbec. Chtěla, aby publicisté, spisovatelé, řečníci i veřejní pracovníci a každý kdo mluví česky, aby mohli svou řeč obohatit nahlížením do jejího Slovníku českých synonym, který má na tisíc hesel.⁴¹ „Vznikl excerpce velikého množství literárních děl a Mašínová jeho kartotéku doplňovala prakticky do konce života. O vydání jednala s nakladatelstvími Orbis, Československý spisovatel, se Stáním pedagogickým nakladatelstvím aj. Ačkoli vydání slovníku doporučovali významní spisovatelé (např. Josef a Miroslava Tomanovi, Josef Sekera, Václav Lacina, Herma Svozilová-Johnová), konzultovala je s významnými odborníky (František Jílek-Oberpfalzer, Karel Hausenblas),

³⁹ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. 2. Vydání. Praha, 1984, s. 346. Bez ISBN

⁴⁰ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. 2. Vydání. Praha, 1984, s. 370. Bez ISBN

⁴¹ Památník K. V. Raise. Lázně Bělohrad. 1 karton bez inventárního čísla. 2 listy. Leontina Mašínová: Její poznámky

nedošlo k němu, pouze několik hesel bylo publikováno ve sborníku V krajině mateřštiny (1972) a v různých časopiseckých člancích.⁴²

Svá díla publikovala v časopise Úhor, v dětských časopisech a přílohách deníků Lidové noviny (1932 zde na pokračování veršovaný příběh pro děti Honzův automobil), Právo lidu, Venkov, Časopis učitelský, Učitelské noviny a v regionálním tisku, od 30. let pak jako aktivní členka Českobratrské církve v periodikách Český bratr, Jednota bratrská, Kostnické jiskry, Růžový palouček aj. V příloze časopisu Loutkář publikovala loutkovou hru pro děti Kašpárek a žebříček. Na začátku 70. let vysílal Čs. rozhlas Lásky Jana Krumpholze (1971, dram. Donát Šajner, próza ze sb. Čarovná zahrada) a Janíkova mladá léta (1972, dram. Zdeněk Svoboda, podle románu Mladá léta Jana Amose).⁴³

V první polovině dvacátého století patřila Mašínová k hojně publikujícím autorům literatury pro nejmenší, a to jak v poezii, tak i v próze. Velmi bohatá byla její produkce zejména v oblasti leporel či textových doprovodů k obrázkovým knížkám. Napsala řadu loutkových her, povídek a drobných próz. Její básničky měly malým dětem především umožnit poznávat svět nejbližšího okolí. S přibývajícím tituly ztrácely však tyto drobné básničky svou originalitu a svěžest a Mašínová se stále více orientovala na pohádky, historické povídky a knihy s autobiografickými prvky. Z nich vyniká vzpomínková próza Uletělo jaro, která zobrazením Prahy z konce minulého století a života v ní má cenu i kulturněhistorickou. Starším dětem jsou určeny sbírky pověstí, které jsou převyprávěním autorkou sebraných látek i pověstí z kronik, cizích sbírek a pozůstalostí.

3.5. Romány s tématy dějin náboženství (církve)

Další oblastí autorčina zájmu, které dala výraz svými romány pro dospělé, jsou české náboženské dějiny, hlavně období reformace a jednoty bratrské: Milíč z Kroměříže, Hořící sloup s hlavní postavou Václava Budovce, a především trilogie o J. A. Komenském Nesmrtelný poutník, k jejímuž napsání přistoupila po dlouholetém studiu historického a archivního materiálu, reálií i jazyka a v níž vyvrcholilo její vypravěčské umění. Lpění na výsledcích bádání bez koncepčního výběru, na detailu i časté dějové odbočky však oslabují kompoziční stavbu díla, brání komplexnímu zobrazení osobnosti a jejího zápasu a trilogii žánrově posouvá až k historické kronice.

⁴² BÍLEK, Karol. *Leontina Mašínová (1882 – 1975): literární pozůstalost*. Praha, 1984, s. 5. Bez ISBN

⁴³ BÍLEK, Karol. *Leontina Mašínová (1882 – 1975): literární pozůstalost*. Praha, 1984, s. 4. Bez ISBN

4. Pověst

Pověsti popisují čtenáři dobu, v níž se příběh stal a pomocí historických reálií nastiňují představu o životě v tehdejší době.

„Žánr lidové vypravěčské prózy. Ve srovnání s pohádkou je konkrétněji vázán časem, místem, zvláštním předmětem osobou nebo událostí a činí si nárok na věrohodnost, přestože je spjat s nadpřirozenými jevy. Po stránce obsahové se pověst vyznačuje vírou v mravní světový řád, a proto zhusta vyúsťuje v moralitu. Pro pověst je příznačný jednoduchý děj s jedinou zápletkou, objektivní věcný styl a vypravěčská střídmost. Ve folklórním podání mívají pověsti dokonce podobu stručného vysvětlení nebo holé zprávy. Pověsti se dělí na místní pověsti, v nichž je osou děje určitá lokalita (hrad, osada, studánka či kostel), zpravidla podávají naivní etymologii pojmenování lokálního objektu (podle majitele, významné události, zvolání nebo dialogu vedeného ve chvíli založení), vysvětlují vznik a původ lokálních objektů (zkamenělé postavy) a vyprávějí o jejich kouzelné moci (o pokladech, o spícím vojsku v hoře, o potopeném zvonu apod.). Pověsti historické, jež zřetelně odrážejí sociální, politické, právní a náboženské poměry v minulosti (války, soudy s čarodějnicemi) a vyjadřují antifeudální smýšlení lidu (pověst o husitech, o zbojnicích), součástí českých pověstí historických jsou ve své většině i „staré pověsti české“ (pojem Jiráskův), jejichž základ tvoří pověsti uchované od 12. století ve staročeských kronikách (míra jejich historičnosti a lidovosti zůstává však předmětem bádání). Pověsti o původu (etiologické), těsně spojené s pověstmi místními a podávající mytické vysvětlení vzniku země, nebe, člověka, zvířat, rostlin nebo věcí. Pověsti legendární to jsou lidová podání umělých legend a náboženských látek. Pověsti erbovní a rodové (též heraldické), vykládají o vzniku šlechtických a městských erbů. Pověsti o lidech hraničící s povídkou ze života, jež se zaměřují na osoby s charakteristickou tělesnou nebo duševní vlastností (o silácích, chytrácích), vypravují o lidských povoláních (o advokátech, mlynářích, ševcích) a lidských osudech (neštěstí, vraždy, zdánlivě mrtví). Pověsti démonické (též vydělované jako zvláštní žánr pověrečné povídky), které tvoří nejobsáhlejší skupinu lidové prózy a vypravují o nějaké nadpřirozené bytosti (víla, vodník, čarodějnice, polednice, smrčka, vlkodlak, šotek či čert). Lidové pověsti byly sbírány od první poloviny 19. století. Soudobý výzkum pověstí

se zaměřuje na vědeckou katalogizaci dochovaných pověstí. Na určení míry jejich lidovosti a na rozlišení motivů specificky národních, popřípadě kmenových od migrujících.“⁴⁴

4.1. Rozbor díla *Tajemný věků hlas*

Leontina Mašínová si zamilovala celý podhorský kraj a široké okolí města Lázně Bělohrad. Kolem dokola jsou louky a mnoho květin různých barev a vůní, na úpatí vrchů stojí zamklé lesy odkud je slyšet jen hudba ptactva a vánek v korunách stromů. Spisovatelka chodívala odpočívat na rozkvetlé meze širých polích vonící mateřídouškou, jež byla léčivým balzámem na duši člověka. A v létě uprostřed této přírody se zatajeným dechem pozorovala, jak se probouzí příroda. Z Bělohradu ráda chodívala všemi směry na krásné vycházky na sever je to cesta na Pecku, o které později napsala jednu ze svých pověstí. Na jih, podle toku Javorky se dostaneme do Šárovcovi Lhoty. Není tedy divu, že jí bylo toto okolí i velkou inspirací při psaní jejích knih. Autorka se v této knize zaměřuje na pověsti východočeské, které vyprávějí o vzniku měst, vesnic a hradů i o životě našich předků do kterého zasahují nadpřirozené bytosti. Ráda chodívala po okolí na mnohá místa, o kterých psala a představovala si, jak to tam tenkrát mohlo vypadat. Měla více pramenů, ze kterých čerpala, jedním z nich byly pamětní knihy neboli kroniky obcí, o kterých psala. Mezi další prameny patřilo jistě vyprávění, které bylo předáváno z generace na generaci. Dále Mašínová čerpala z vlastivědných publikací. Mnohé z nich se pokoušejí o vysvětlení vzniku a původu obcí, měst a hradů. Vyprávějí o tajemných místních pokladech, přibližují krajinu a přírodní útvary, nadpřirozené bytosti a strašidla.⁴⁵

K napsání knihy *Tajemný věků hlas* Mašínovou inspirovala zejména lidová vyprávění, které jí sdělili rodinný příslušníci, známí a přátelé z východočeského kraje, kteří měli pověsti zažité. Příběhy znaly již z vyprávění svých rodičů či prarodičů. Tímto způsobem bylo vyprávění uchováno, ale bohužel v některých případech nebyly příběhy zcela kompletní. Mašínová poté volila další prameny informací, díky nimž mohla dějovou linii příběhu ucelit. V hojně míře využívala písemných zdrojů a publikací, jako byly Kroniky nebo vlastivědné knihy. Podstatným zdrojem Leontiny Mašínové byla vlastivědná monografie okresu Novopacko, vydaná okresním školním výborem a kulturním odborem učitelské jednoty Budeč v Nové Pace v roce 1924. Učitelé Novopackého okresu již kolem roku 1905 měli zájem o uchování a zpracování všeho, co vytvořila kultura předků v tomto kraji. Sbírali jazykové a slovní zvláštnosti, místní pohádky a pověsti a zprávy o politických osobnostech. V řadách učitelů

⁴⁴ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. 2. Vydání. Praha, 1984, s. 287. Bez ISBN

⁴⁵ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Za oponou paměti*. Hradec Králové, 1982, Bez ISBN

se vyskytli nadšení jednotlivci, kteří shromažďovali obsáhlý materiál a po tříletém soustavném úsilí byl předložen veřejnosti první sešit vlastivědné monografie. Dílo bylo určeno nejen školám a veřejným úřadům, ale mělo význam pro každého, kdo se v tomto kraji českého severovýchodu narodil a koho tento kraj okouznil. Cílem vydání této sbírky (vlastivědné čítanky) bylo poznání kraje, lidu a kultury.⁴⁶

4.1.1. O původu Brtve

Město Lázně Bělohrad se skládá z devíti částí a jednou z nich je i Brtev. Občané obce Brtev si založili v roce 1924 pamětní knihu. Kronikářem byl zvolen František Bartoníček, narozen v roce 1864. Kronika obsahuje 605 stránek a byla ilustrována studentem Karlem Dlabolou. Originál této pamětní knihy je v současné době uložen ve Státním okresním archivu v Jičíně. Tato kronika také inspirovala spisovatelku Leontinu Mašínovou k napsání povídky o původu a vzniku obce Brtev. Z dochované kroniky Brtve víme, že původní obyvatelé ve zdejších hustých lesích hodně včelařili, a právě od dutých vydlabaných stromů zvaných brtí, ve kterých chovali (pěstovali) včely, vznikl název Brťoví později změněný na Brtví a Brtev.⁴⁷

Pověst z knihy Tajemný věků hlas

Mašínová tedy ve své povídce, kterou nazvala O původu Brtve, čerpala z již zmíněných dochovaných pramenů. Popsala, jak se český kníže Soběslav v roce 1139, který zrovna pobýval na svém dvorci, vydal se svou družinou na lov. Na lovu ovšem vyplašil jelena, a tak se za ním vydal. Svým průvodcům se tedy ztratil. Po setmění, když už byl kníže vyčerpán, snažil se dostat z lesa ven. Na kraji lesa, uviděl uprostřed mýtiny chudou chatrč. Před obydlím byla řada špalků se včelami, poznal, že je to obydlí nějakého včelaře či brtníka. Včelař ihned vyšel z chalupy, aby se o svého vládce postaral a nechal ho u sebe přespat. Ráno se včelař nabídl knížeti, že mu ukáže cestu zpátky. Kníže byl velice rád, a tak ochotnému včelaři nabídl, že mu splní jakékoliv přání. Brtník tedy požádal, o kousek lesa okolo jeho chalupy, aby mohl mít více včel a více medu. Kníže souhlasil a odkázal mu mnohem větší kus, než vůbec brtník doufal. Jeho potomci, tam také pilně včelařili a od té doby dostala jejich vesnice název Brtev.⁴⁸

⁴⁶ Okresní školní výbor a kulturní odbor učitelské jednoty v Budči. *Vlastivědná monografie Novopacko díl I. a II.* Nová Paka, 1924. Bez ISBN

⁴⁷ BARTONÍČEK, František. *Pamětní kniha obce Brtev.* 1924, s. 605. Rukopis uložený v Památníku K. V. Raise. Lázně Bělohrad. Digitalisováno

⁴⁸ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Tajemný věků hlas.* Hradec Králové, 1976. s. 25. Bez ISBN

Dnešní historické poznatky

Z historiografických příruček víme, že v letech 1125–1140 vládl v Čechách a na Moravě, kníže Soběslav. V tom tedy měla Mašínová pravdu, když ve své povídce zmínila rok 1139. Pravdu měla autorka i v tom, když uvedla, že Soběslav jezdil do východních Čech. Ovšem to, zda se tento český kníže v daném roce 1139 vydal v našich lesích na lov a zda jeho přičiněním opravdu vznikla obec Brtev, se můžeme pouze domnívat. Ještě v témže roce kníže smrtelně onemocněl a 14. února 1140 zemřel.

„Na podzimku téhož roku konal panující kníže cesty po východních Čechách, kdežto nejedno místo znova byl ohraditi kázal. Tuším, že předvídal různice a zmatky polské, ježto nastati měly po smrti Boleslava Křivoustého (28. října 1138) skrze jeho syny, a protož záhy pečoval o lepší ochranu polského pomezí české říše. Zejména dal tehdáž staviti Hostín hrad čili nynější Hostinné, přebýváje přitom nejvíce ve Dvoře u Chvojna (snad dnešním Dvoře Králové). Tu postížen jest nemocí smrtelnou dne 17. prosince 1139; pročež nesli ho do nově vystaveného hradu, kdežto s pobožnou důvěrou a oddaností křesťanskou připravoval se ke smrti. Po mnohém trápení zesnul konečně na Hostinném dne 14. února 1140 v náručí milované manželky své Adléty, kteráž potom, hořem sklíčena, dne 15. září následovala za ním do věčnosti“.⁴⁹

4.1.2. Brtevská studánka

K námětu této povídky vedla autorku opět Pamětní kniha obce Brtev. V kronice Brtve dříve nebyly popisovány pouze počty obyvatel, počty nově narozených občánků, či počty zemřelých lidí, ale v kronice bylo uvedeno vše, co se v obci dělo. Ať již to bylo založení sdružení požárníků s údaji již od roku 1884, vítání jara, či hospodské veselky. Kronikář osvěžil knihu i verši, v nichž trefně a nápaditě komentoval společenské zlozvyky a lidskou hloupost.⁵⁰

Pověst z knihy Tajemný věků hlas

Mašínová v další své povídce, kterou nazvala Brtevská studánka, popsala přátelství dvou kamarádů, kteří se chodili pravidelně navštěvovat. Autorka zde popisuje událost, která se stala jednomu z nich při jedné z nočních návštěv Brtve. Je zde popsáno, jak jeho cesta do Brtve byla provázena zvláštními zvuky, které vycházely právě ze studánky. Vylekal

⁴⁹ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého I*. Praha, 1968. s. 283–296. Bez ISBN

⁵⁰ BARTONÍČEK, František. *Pamětní kniha obce Brtev*. 1924, s. 605. Rukopis uložený v Památníku K. V. Raise. Lázně Bělohrad. Digitalisováno.

se, že na něho ze studánky kouká člověk a začal utíkat. Dále autorka popisuje, jak oba kamarádi šli tedy spolu ke studánce a opět se vylekali, ráno tam běžela celá vesnice, ovšem nic nezjistili. Studánka zůstala dlouho opuštěná. Když šel okolo pocestný, chtěl se napít, ale voda klesla. Kopl tedy rozzlobeně do pařezu a pod ním byly ukryté dukáty. Lidé ve vesnici usoudili, že osoba, která byla ve studánce byl nějaký lakomec, který byl odsouzen k věčnému hlídání pokladu pod pařezem.⁵¹

Dnešní historické poznatky

Dle Vlastivědné monografie Novopacka patřilo obci Brtev v 17. století pět rybníků, hospodařili tu tehdy čtyři sedláci a třináct chalupníků. Obcí Brtev již od počátků protéká malý potůček, podle něhož byly vysázeny po první světové válce lípy. Tento potůček pramení u studny v lese, u níž dříve stával stoletý buk. Z této studny je zaveden do všech domků v obci samospádový vodovod. Mašínová tedy v této pověsti zřejmě měla na mysli brtevskou studnu jako studánku, ovšem část pověsti, která popisovala poklad a strašidlo, je zcela vymyšlená.

4.1.3. O vzniku Pecky

Nedaleko města Lázně Bělohrad, v členité kopcovité krajině západního Podkrkonoší, mezi Novou Pakou a Dvorem Králové, ze všech stran obklopeno lesy, leží městečko Pecka. Nad ním, na strmém návrší, se tyčí stejnojmenný hrad a pozdější zámek, dnes už z větší části zřícený. Pouze jedno křídlo, nadále odolává nepřízni osudu a poryvům větrů.

Pověst z knihy Tajemný věků hlas

Mašínová pro napsání místní pověsti O vzniku Pecky, čerpala opět z Vlastivědné monografie okresu Novopacko. V pověsti autorka vyprávěla o zlé čarodějnici, která veškerou práci prikazovala lidem, kteří ji ve všem sloužili. Jednoho dne však čarodějnice vzteky vytrhla své poddané ohryzanou kost a hodila ji na západ, potom sebrala pecku od druhé a hodila ji na východ. Kam zbytky dopadly, vznikly hrad Kost a hrad Pecka.⁵²

Dnešní historické poznatky

Jména se hradu dostalo podle oblého, peckovitého tvaru kopce, na němž byl vystavěn. To se pak přeneslo i na městečko rozvíjející se v podhradí. Neprůkazné pověsti posunují dobu vzniku hradu do 12. století, dokonce i 11. století, avšak první dochovaná zmínka o něm a jeho

⁵¹ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Tajemný věků hlas*. Hradec Králové, 1976. s. 101. Bez ISBN

⁵² MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Tajemný věků hlas*. Hradec Králové, 1976. s. 19. Bez ISBN

majiteli Budivoji či Buzkovi z Pecky je datována teprve rokem 1322. Dá se předpokládat, že ještě před tím, než došlo ke stavbě zděného, kamenného hradu, stála na témže místě dřevěná tvrz. Hrad sám byl vybudován na počátku 14. století.⁵³

4.1.4. O rytíři Šárovcí

Šárovцова Lhota je malá obec nacházející se nedaleko města Lázně Bělohrad. Podle starosty obce, pana Jiřího Vícha, vznikl název obce odvozením od jména rodu Šárovců ze Šárova. Poddaní byli načas zbaveni daní a dostávali takzvanou lhůtu, od čehož vznikl název Lhota Šárovцова. Tento název se velmi často měnil, později byla obec nazývána jako Lhota Šároves, Ves Šárova či Lhotašaroves. Až od roku 1918 se obec nazývá Lhota Šárovцова.

Pověst z knihy Tajemný věků hlas

Mašínová k napsání této pověsti o rytíři Šárovcí a vlastně o vzniku názvu Šárovcovi Lhoty čerpala opět z vlastivědné monografie okresu Novopacka. Autorka si místní pověst obohatila tím, že rytíř Šárovec měl manželku a dvě dcery. Dále autorka popisovala, že jedna z dcer utonula v nedalekém rybníce, a proto rytíř Šárovec od té doby zamykal ženu i druhou dceru ve svém sídle. Stal se z něho zlý loupežník a jeho žena se proto utrápila k smrti. Sedláci z okolí poté zapálili celé sídlo, zachránila se pouze dcerka rytíře. Ovšem protože byla slabá, také zanedlouho zemřela.⁵⁴

Dnešní historické poznatky

Jak jsem již zmínila, název obce je tedy opravdu odvozen podle Šárovců ze Šárova, což byl starý moravský šlechtický rod. Na konci 15 století drželi čeští Šárovcové statky nejen v okolí Prahy, ale i v Podkrkonoší, kde měli Šárovcovu Lhotu. Tragický příběh o smrti všech členů rodiny, byla autorčina fantazie.

4.1.5. Jak povstaly Trosky

Dominanta, přírodní unikát, historické a romantické místo s krásným rozhledem, ale hlavně symbol Českého ráje, těmito všemi termíny se dá titulovat výrazná silueta zříceniny hradu Trosky, kterému pojmenování zajistilo hlavně místo výstavby.

⁵³ ČERVENKA, Jiří. Hrad Pecka, Hrady.cz [online]. 28. května 2002 [cit. 2018-02-22]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=244&PARAM=11&tid=150&pos=300>

⁵⁴ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Tajemný věků hlas*. Hradec Králové, 1976. s. 51. Bez ISBN

Pověst z knihy Tajemný věků hlas

Mašínová ve své pověsti o vzniku Trosek hodně použila svou fantazii. Popisovala že na místě, kde je dnes zřícenina hradu Trosky, se nacházela rovina pokrytá lesem a v ní studánka. Dále popisovala, zlou macechu, která denně posílala své dvě děti ke studánce pro vodu. Jednoho dne se děti zdržely a macecha je proklela, aby zkameněly. A tak se stalo a od té doby, zde stojí dvě skalní věže.⁵⁵

Dnešní historické poznatky

Zřícenina hradu je vystavěná na dvou čedičových sousoších, které patří neodmyslitelně ke jménu této chráněné krajinné oblasti. Samotná skála pod hradem je typickou vyvřelinou, tedy lidověji čedičem. Oba komíny se na povrch prodraly již v dobách neogénu - postaru období odpovídající třetihorám a odborně se takovému slabému sopečnému výbuchu, kdy se láva s nízkou energií prodírá mezi jednotlivými křídovými vrstvami, říká freatomagmatický výbuch. Čedič je poměrně dobře odlučitelný, takže erozí a rozpadem okolních pískovců došlo k postupnému odvětrávání a obnažení dvou mohutných komínů. (které tvoří zajímavou a světově unikátní přírodní raritu tyčící se do výšky 488 m.n.m.) To, co příroda načrtla, pak vcelku logicky dotvořil stavitel hradu, který využil dvou samostatných čedičových věží. Na každém skalisku byla vystavěna věž, ta vyšší a štíhlejší se nazývá Panna a menší a rozložitější věž se jmenuje Baba.⁵⁶

4.2. Shrnutí díla Tajemný věků hlas

V tomto rozboru bylo nastíněno, jakým způsobem Mašínová pracovala s lidovou pověstí, jak ji obohacovala a přetvářela. O její práci by se dalo říci, že upravuje tradiční lidovou slovesnost. Činí tak zřejmě proto, aby text upoutal čtenáře. Uvedené ukázky dokládají, že velký prostor je věnován dobovým reáliím, které nastiňují atmosféru doby a zároveň čtenáře vtahují přímo do dění. Mašínová nechtěla, aby vyprávění tradované po mnoho století upadlo v zapomnění a stalo se pro čtenáře nezajímavým. Příznačná je i rozmanitost postav. V autorčiných pověstech najdeme kombinaci témat historických a fantastických. Najdeme zde mnoho nadpřirozených bytostí, ale také postavy reálné. Mašínová důkladně vymezuje charakterové vlastnosti člověka a jeho vztahu. Nastíněny jsou i činy, jimiž se postavy

⁵⁵ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Tajemný věků hlas*. Hradec Králové, 1976. s. 24. Bez ISBN

⁵⁶ PRÝMEK, Lukáš, RUNČÍK, Jaroslav. Hrad Trosky, Interregion.cz [online]. 6. Srpna 1999 [cit. 2018-02-22]. Dostupné z: http://www.interregion.cz/turistika/hrady_zamky/trosky/trosky_hrad.htm

vyznamenaly či nechvalně prosluly. Mašínová do příběhu záměrně vkládá nadpřirozené jevy, aby zvýšila jeho dramatickosti a napínavosti. V jejích pověstech je vždy kladen důraz na dobro, za krutým činem následuje trest, v některých případech se objevuje i morální ponaučení. Mašínová se snažila posbírat a zpracovat pověsti východočeského kraje, jelikož se obávala, aby neupadly v zapomnění a věřila, že mohou i budoucím generacím přinést poselství. Ve svých pověstech se často zaměřuje na lokalitu, časové umístění nebo popis daného místa. Objevují se též podstatné znaky pověstí jako uměleckého žánru, kontrastně rozestavěné postavy (kladné a záporné), jejich zajímavá charakteristika a fiktivní dialogy. Mašínová v knize svých pověstí neuvádí žádný zdroj, ze kterého by čerpala. Kniha Vlastivědná monografie okresu Novopacko však obsahuje téměř všechny tyto místní pověsti o vzniku vesnic, hradů, o studánkách, čarodějnicích či samotných čertech. Vlastivědná monografie byla vydána v roce 1924, kdežto kniha Tajemný věků hlas, byla vydána až o několik let později. Autorka nejdříve tyto místní pověsti sbírala a potom je rozvíjela do širšího příběhu, kde uplatnila svou fantazii.

4.3. Obliba pověstí na Bělohradsku

Leontina Mašínová vytváří svými jazykovými i tematickými prvky fiktivní prostředí neboli literární prostor. Ve svých pověstech zahrnuje i vztahy mezi místy a postavami, které v dílech figurují. V této knize se výrazným způsobem odráží autorčin vztah k severovýchodnímu regionu, k jeho společenským i kulturním zvláštostem, a proto je autorka považována v této souvislosti za regionální spisovatelku.

Lidé žijící ve městě Lázně Bělohrad tyto pověsti od spisovatelky Leontiny Mašínové dobře znají, jsou založeny na určitých historických faktech. Při čtení této knihy se nejen poučí, ale také pobaví. Dozví se, jak vznikla obec Brtev či jak to bylo s brtevsou studánkou nebo proč se Lhota nedaleko jmenuje Šárovcova. Tyto pověsti Mašínová sbírala řadu let některé vycházely časopisecky. Těmto pověstem z našeho regionu předcházely pověsti slovanské, které vyšly v knize Ze slovanských legend a pověstí. Autorka v této knize převyprávěla nejen prozaická vyprávění, ale i veršované skladby z ruských bylin. Každá pověst má jiné ústřední postavy, vystupují zde například včelař, rytíř či macecha s dětmi. Čtenáři se rádi vydávají na místa, jenž autorka ve své knize popisuje.

Obyvatelé nedaleké obce Brtev jsou hrdí na původ a název a dodnes se tato pověst předává z generace na generaci. Ovšem tajemná studánka dle pověsti Leontiny Mašínové se vypařila a myslím si, že ne jeden obyvatel by k ní rád zavítal. Ovšem nikdo neví, kde přesně měla

studánka své místo. Dokonce v jedné rodině, když děda svému vnukovi převyprávěl příběh o studánce, vydal se hošík druhý den hledat studánku i s pokladem. Chodil po Brtvi křížem krážem, ale po studánce se slehla zem. Došel až do nedalekého lesa, kde si celý vyčerpaný sedl na pařez a najednou si uvědomil, že ani neví, kde vlastně je. Už se začínalo stmívat a celá rodina i s dědečkem měla o hochu velký strach. Vydali se tedy kluka hledat, ptali se sousedů, ale nikdo o něm nic nevěděl. V tu chvíli dědečka napadlo, že se mohl vydat hledat studánku, o které mu předešlý den vyprávěl. Šli tedy podél potůčku a došli k lesu. Začali na hošíka volat, když uslyšel známé hlasy hned se k nim rozběhl. Naštěstí vše dopadlo dobře a nikdo z brteváků si už netroufne studánku hledat. Tento příběh se skutečně stal a je navždy vryt do paměti zdejších obyvatelů. Lidé si o studánce alespoň vyprávějí a chodí okolo onoho místa na procházky a představují, jak to tenkrát bylo. Když šla sama paní spisovatelka touto cestou poprvé, tak ji místní krajina natolik uchvátila, že se tam ráda vracela. Napadl ji krásný příběh s dobrým koncem, který milují nejen děti, ale i dospělí. Dokonce se i předčítá v místní školce dětem.

5. Místa kulturní paměti

Kulturní paměť se stala předmětem zájmu věd o člověku a společnosti především díky představě, podle které vzpomínání spojuje lidi. Spojuje lidi tím, že sjednocuje významy a činí tyto významy pro lidi osobně smysluplnými. Kulturní paměť také přispívá k utváření osobní identity jednotlivce, protože začleňuje životy významných osob do historických souvislostí, čímž posiluje věrohodnost jejich života.⁵⁷

Město Lázně Bělohrad má několik kulturních pamětí spjatých s významnými osobnostmi, mezi nimiž jsou i paměti Leontiny Mašínové.

Příběh o brtevské studánce před několika lety natolik zaujal dramatický kroužek místní základní školy, že se jeho členové rozhodli jej zdramatizovat. S tímto představením sklidili velký úspěch, a tak se rozhodli ho i předvést v mateřských školách. Tímto vystoupením si spousta diváků oživila místní pověst od Mašínové, někteří ji slyšeli poprvé, někteří z nich se i vydali studánku navštívit. Místní klub turistů dokonce uspořádal jednu ze svých poznávacích tras, právě k místu, kde se nacházela podle pověsti brtevská studánka s pokladem. Turisté těchto poznávacích výletů konají více, ale nejraději mají ty z našeho regionu.

Velké oblibě se těší pěší výlet pod názvem Po stopách Karla Václava Raise. Tato naučná stezka začíná u Památníku K. V. Raise v zámeckém parku v Lázních Bělohradě. Jednotlivá zastavení souvisí s životem a dílem slavného spisovatele, trasa vede po kulturních i přírodních památkách. Délka stezky je 11 km. Oblíbeným místem všech návštěvníků města je Památník K. V. Raise, kde je vystavena maketa jeho rodného domu, Raisovy sbírky knih a v neposlední řadě je zde část jeho pracovny, kde psal svá díla. Již zmíněnou naučnou stezku lemují pamětní tabule, které popisují život a díla slavného rodáka. V parku pod základní školou, která také nese název slavného rodáka, je vystavena busta K. V. Raise. A bělohradské náměstí se také jmenuje po spisovateli.⁵⁸

Myslím si, že je velká škoda, že Městské kulturní středisko v Lázních Bělohradě neuspořádalo podobnou naučnou stezku i o spisovatelce Leontině Mašínové. Je smutné, že autorka místních

⁵⁷ SZÁLO, Casaba. Paměť míst. 2017. Dostupné z:
http://socstudia.fss.muni.cz/sites/default/files/Editorial_Csaba_Szalo.pdf

⁵⁸ Ústní zdroj – Ladislav Stuchlík, vedoucí Městského kulturního střediska Lázně Bělohrad, 1.12.2017, Lázně Bělohrad

pověstí zde nemá žádné muzeum či památník, kde by si lidé její tvorbu připomněli. Lázeňští hosté rádi navštěvují kulturní památky města a domnívám se, že by je památka či vzpomínka na Leontinu Mašínovou potěšila. Ve městě je pouze ulice, která je po spisovatelce pojmenována. Dům s pamětní deskou, která připomíná, že zde autorka žila se nachází v jiné části města než ulice Leontiny Mašínové. Tato pamětní deska byla slavnostně odhalena dne 15. března 1992 ke 110. výročí narození spisovatelky. Na úvod této slavnosti zazněla československá státní hymna, v podání Bělohradského ženského sboru. Slavnost zahájil tehdejší starosta města pan Václav Machek a předal slovo panu faráři, který seznámil přítomné se životem dr. Mašínové. Žáci místní základní školy přednesli autorčiny básně a ředitel základní školy pan Jiří Čerovský ve svém projevu zhodnotil životní dílo Leontiny Mašínové. Slavnost odhalení pamětní desky byla navštívena i mnohými hosty ze vzdálených míst. Návštěvníci si na památku odnášeli malou skládačku s básněmi Mašínové, nazvanou písničky z teplých pelíšků.⁵⁹

Město si ale památku spisovatelky čas od času připomíná.

Dne 28. ledna 1970 byla vydána k devadesátým narozeninám spisovatelky Leontiny Mašínové knižní publikace s názvem *V krajině mateřštiny*. Jako poděkování za vroucí lásku k českému jazyku, která provází celou tvorbu spisovatelky. Tuto publikaci uspořádal Jindřich Hilčr, byl to lyrický básník, autor knih pro děti, nakladatelský redaktor, překladatel z ruštiny a slovenštiny. Složil pro spisovatelku báseň, která se nachází právě v této publikaci. Báseň nese název *Tiší v zemi*, stejně jako román, který Mašínová vydala v roce 1940 a byla za něho odměněna Rambouskovou cenou.⁶⁰

Dne 10. února 2000 uběhlo přesně 25 let od smrti spisovatelky Leontiny Mašínové. Při této vzpomínce položil starosta města Pavel Šubr kytici na její hrob, který se nachází na Byšičkách.⁶¹

Hřbitov na Byšičkách, kde je spisovatelka pohřbena, je bělohradským Slavínem. Na nevysokém vršku východně od města Lázně Bělohrad stojí bílý, původně románský kostelík sv. Petra a Pavla. Říká se zde na Byšičkách. Údajně tu stávala kdysi ves Byšice, která

⁵⁹ Památník K. V. Raise. Lázně Bělohrad. 1 karton bez inventárního čísla. Autor neznámý: Životopisné poznámky o Leontině Mašínové

⁶⁰ HILČR, Jindřich. *V krajině mateřštiny: k devadesátým narozeninám spisovatelky Leontiny Mašínové*. Praha, 1972. Bez ISBN

⁶¹ Památník K. V. Raise. Lázně Bělohrad. 1 karton bez inventárního čísla. Autor neznámý: Životopisné poznámky o Leontině Mašínové

se kvůli hříchům svých obyvatel propadla do země. Zkáze ušel jen kostel, a to díky jediném místnímu věřícímu, který se na jeho schodech modlil ke svému patronu, sv. Petrovi. Dosud jsou zde u kostelních dveří vidět dva důlky v tvrdém kameni, které věřící vyklečel.⁶²

V současné době se pouze v místních lázních jednou do měsíce konají přednášky o známých spisovatelích. A jedna z těchto přednášek byla věnována i spisovatelce Leontině Mašínové, jednalo se pouze o vyprávění a popis jejího života a výčet jejích děl.

Na nedaleké Pecce, se pověst Leontiny Mašínové vypráví všem návštěvníkům místního hradu při jeho prohlídce. Lidé tento příběh fascinoval natolik, že ho můžeme vidět i zdramatizovaný ochotníky při slavnosti Otevírání hradu Pecka. Ale není to zdaleka jediný příběh, který se o Pecce vypráví.

Hosté z Dolního Javoří zase pokaždé žádají zdejšího majitele Javorského mlýna, aby jim ukázal, nedosekaný mlýnský kámen, o kterém si přečetli v pověsti od Leontiny Mašínové.

Jinak tomu není ani v Šárovcově Lhotě, kde místní zase stále pátrají po rybníku nebo po zbytcích Hrádku, který v pověsti obýval ne zrovna laskavý pán rytíř.

O Leontině Mašínové bylo známo, že si k sobě domů ráda zvala své bývalé žáky. Vyprávěla si s nimi u čaje a také jim předčítala ze svých knih. Zdá se pochopitelné, že dětem nejlépe rozumějí ti, kteří s nimi žijí tedy učitelé. Svědčí o tom ta skutečnost, že mezi učiteli najdeme hodně spisovatelů pro děti. Vyprávět dětem je velké umění a psát pro děti ještě větší. Nestačí jen vypravěčský talent, je třeba mít děti rád a rozumět jim. Dětské publikum, dětští čtenáři, nestrpí neupřímnost, lež a přetvářku. Dětská kritika, jde na kořen věci neúprosně. Ovšem jen tak dlouho, dokud děti dětmi jsou. Paradoxem našeho života, je že tyto vzácné vlastnosti děti většinou ztrácejí mezi dospělými.⁶³

⁶² ČERNÁ, Milena. *Lázně Bělohrad Vlastivědná čítanka*. Lázně Bělohrad, 2006, s. 84. Bez ISBN

⁶³ Ústní zdroj – Marie Klůzová, žačka Leontiny Mašínové, 3.1.2018, Lázně Bělohrad

6. Významná přátelství Leontiny Mašínové z Lázní Bělohradu

Můžeme konstatovat, že Leontina Mašínová měla se svými vrstevníky velmi dobré vztahy, které se snažila neustále zlepšovat. Z dříve narozenými autory usilovala o seznámení již od začátku své spisovatelské dráhy (s A. Jiráskem, K. V. Raisem, J. S. Macharem a dalšími). Vzhlížela k nim a velmi těžce nesla, když byli napadáni mladými kritiky. Mašínová si velmi vážila názorů a kritiky ostatních spisovatelů na svá díla. Autorka patřila mezi známé a uznávané osobnosti své doby, byla často zvána do společnosti. Mašínová vystupovala jako člověk, který se zapojoval do aktivního a kulturního života. Leontina Mašínová měla mnoho vlivných a znalých přátel ve svém oboru. Věděla, že pokud nemá dostatečně ostré lokty, anebo se nezná v danou chvíli s potřebnými lidmi, nebudou její díla tolik známa. V následující podkapitole popisují významné osobnosti se kterými se Mašínová ve své době seznámila.

Leontina Mašínová přijela poprvé do Bělohradu v době rozvíjející se lázeňské sezóny. Bylo zde spousta lázeňských hostů. Seznámila se s ředitelem zdejší základní školy, který ji nabídl práci učitelky. Jmenoval se Alois Hoch a byl to dobrý přítel spisovatele Karla Václava Raise a také oddaný pomocník Prof. Dr. Antonína Friče.⁶⁴ Frič byl významným českým přírodovědcem, geologem, paleontologem a učitelem na Karlově Univerzitě. Z jeho popudu vzniklo ve městě Lázně Bělohrad, kam Frič často jezdil do lázní, Fričovo muzeum. V muzeu se nacházelo spousta přírodních zajímavostí a vlastivědných exponátů.

Mašínová budoucího ředitele poprosila, aby ji ukázal městečko. Mimo jiné ji přivedl do Bažantnice, která spisovatelce učarovala. Jedná se o zalesněný parčík, který přiléhá k městu. V době, kdy ho Mašínová navštívila poprvé „hýřil čerstvou zelení, voněl sotva vypučelými smrkovými výhonky a jeho louky svítily prvními hvězdičkami svatojánského kvítí.“ Spisovatelka si sem ráda chodívala odpočinout a také tu zažila mnoho veselých chvil se svými přáteli. Ráda zde pozorovala i zvířata, zejména srnky, které se tu vyskytují. Však nejraději sem chodívala ráno, hnedka po východu slunce, v době největšího klidu, kdy tu bylo nejkrásněji. „Když slunce hází vějíře paprsků na orosenou trávu skrze koruny vzrostlých dubů. Tráva tvoří učiněné zelené jezero, vždyť také roste na místě, kde bývala voda, rybník Sklepník. Zbylo po něm už jen jméno, kus hráze a povídka o vodníkovi, který tu hospodařil

⁶⁴ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Za oponou paměti*. Hradec Králové, 1982, s. 79. Bez ISBN

podobně jako jeho kolega v Pardoubku. Rybník Pardoubek zdobí oblast za lázněmi na cestě k Brtvi.⁶⁵

6.1. Karel Václav Rais

Do Bělohardu také Mašínovou přilákala zvědavost, zda se tu potká i s rodákem Karlem Václavem Raisem. Leontina obdivovala Raisovy knihy, ve kterých popisoval své rodiště a jeho okolí. Když se pan Hoch dozvěděl, že si Mašínová přivezla s sebou rozepsaný román o Milíči z Kroměříže, slíbil jí, že ji s Raisem seznámí. Pan ředitel je tedy při jednom obědu ve zdejší lázeňském hotelu opravdu seznámil. Mašínová by si však nikdy nedovolila spisovatele vyrušovat. Chovala k němu úctu. Od zdejších občanů se potom Mašínová dozvěděla, že Rais není moc společenský a že už nevyhledává společnost, chodí pouze k hrobu jeho rodičů. Proto když přišla do Bělohradu zpráva o jeho úmrtí, Leontina neváhala a vydala se do Prahy, aby se zúčastnila jeho pohřbu. I nadále jezdili členové Raisovy rodiny do Lázní Bělohradu, aby trávili prázdniny ve vile na břehu Javoroky, bez otce, ale také bez dcery Doubravky. Mašínová se s Doubravkou sblížila v Praze a také s její sestrou, paní Míšková-Raisová, vdovou po lékaři.⁶⁶

6.2. Alois Jirásek

„Kdyby někdo mohl vymazat z mé paměti jméno Aloise Jiráska, byly by mé vzpomínky ošizeny o veliký díl kouzla“. Mašínová se vždy těšila na jeho nové knihy. Po přečtení posledního dílu F. L. Věka v roce 1910 se rozhodla, že Jiráskovi napíše, aby mu vyjádřila svůj obdiv. Dokonce došlo k setkání Mašínové a Jiráska, bylo to uprostřed první světové války v roce 1917. Složila mu poklonu za dílo *Temno*, tato kniha byla právě odstraněna z knihoven. Návštěva u Jirásků končila opětovným pozváním.⁶⁷

6.3. Eliška Krásnohorská

Spisovatelka, básnířka a aktivistka v rámci ženského hnutí Eliška Krásnohorská jezdila často do bělohradských lázní, kde se léčila s revmatismem. Ráda sedávala v parku Bažantnice, kde ji potkala Mašínová. Krásnohorská Mašínové vyprávěla, že se zajímá o snahy českých žen a že měla domluvenou schůzku na zdejší zámku s hraběnkou Aichelbergovou, ovšem ta ji

⁶⁵ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Za oponou paměti*. Hradec Králové, 1982, s. 79. Bez ISBN

⁶⁶ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Za oponou paměti*. Hradec Králové, 1982, s. 80. Bez ISBN

⁶⁷ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Za oponou paměti*. Hradec Králové, 1982, s. 68. Bez ISBN

nepřijala a vzkázala, že je nemocná.⁶⁸ Ovšem o jejich společných setkáních nejsou žádné podklady, k dispozici jsou pouze životopisné poznámky o Leontině Mašínové.

6.4. Ignát Herrmann

Byl to český spisovatel, humorista a redaktor proslulý svými fejetony, povídkami a romány z pražského prostředí, který přijel do Lázních Bělohradu poprvé s Eliškou Krásnohorskou a poté se do lázní pravidelně vracíval. V jeho společnosti se všichni lidé dobře bavili rád zpíval a vyprávěl, chtěl být středem pozornosti. Potrpěl si rád na módní věci, měl zlaté prsteny, zlatý řetěz na vestě, boty nosil vždy ty nejnovější, rád vystupoval nóbl.⁶⁹ K dispozici o tomto přátelství máme opět pouze životopisné poznámky.

6.5. Emil Vachek

Další osoba, se kterou se Mašínová v Bělohradě seznámila byl Emil Vachek. Byl to český prozaik, dramatik a novinář. Je považován za jednoho ze zakladatelů české detektivky. S ním se především scházela a povídala o běžných životních starostech. Sama spisovatelka přiznává, že ač si s ním rozuměla jeho práci však neznala, protože byla velice pracovně vytížena. Byla ponořená do hlubokých náročných studií ke svým dílům. Ovšem věděla, že po něm je pojmenována ulice v Bělohradě, z čehož usoudila, že si zajisté získal oblibu zdejších obyvatel.⁷⁰

6.6. Zdeněk Nejedlý

Byl český historik, muzikolog, literární historik, politik a ve své době byl ministr školství. Profesor Nejedlý přijel do Bělohradu u příležitosti divadelního festivalu Raisův Bělohrad. Mašínová ho provázela po městě a rozmlouvali o Raisovi, Erbenovi, kulturní politice a zejména o poslání našeho národa. Při druhé návštěvě vedla Mašínová s Nejedlým dlouhé hovory o J. Š. Baarovi.⁷¹

6.7. Josef Svatopluk Machar

Významnou osobností, která pravidelně navštěvovala město Lázně Bělohrad byl Josef Svatopluk Machar. Byl to český prozaik, básník, satirik, publicista a politik. Dokonce byl navržen na Nobelovu cenu za literaturu. První setkání Mašínové s Macharem bylo velmi prosté. Poznali se u společných bělohradských přátel na kávě. Mašínová hned při prvním

⁶⁸ Památník K. V. Raise. Lázně Bělohrad. 1 karton bez inventárního čísla. 5 listů. Autor Neznámý: Životopisné poznámky o Leontině Mašínové.

⁶⁹ Památník K. V. Raise. Lázně Bělohrad. 1 karton bez inventárního čísla. 5 listů. Autor Neznámý: Životopisné poznámky o Leontině Mašínové.

⁷⁰ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Za oponou paměti*. Hradec Králové, 1982, s. 81. Bez ISBN

⁷¹ Památník K. V. Raise. Lázně Bělohrad. 1 karton bez inventárního čísla. 5 listů. Autor Neznámý: Životopisné poznámky o Leontině Mašínové

setkání nechtěla Machara obtěžovat svou prací, a proto se mu neodhodlala knihu o Milíči z Kroměříže dát. Ovšem po návštěvě se rozmyslela a knihu mu poslala. Dopis, který jí byl následně doručen, byl pro Mašínovou velkým povzbuzením a svědčil o pochopení pro ni tak vzácného čtenáře. Macharova další návštěva byla již oficiálnější. Doprovázeli ho další významné osobnosti. Mašínová ho uvítala proslovem, ve kterém zavzpomínala na dobu, kdy Macharovy verše nesměly do škol, ale učitelé si našli vedlejší cestičky, aby děti seznámily s jeho básněmi. Jejich setkání se konala vícekrát, a to poslední probíhalo v Praze u Macharových. Ráda na něho vzpomínala jako na člověka, který toho udělal hodně pro národ a nikdy nebyl úplně doceněn.⁷²

6.8. Karel Moor

Mezi její přátelé patřil i hudební skladatel Karel Moor. Byl to rodák z Lázní Bělohradu, působil jako dirigent České filharmonie v letech 1902 – 1903, poté byl mnoho let v cizině. Mezi jeho známá díla patří Pan profesor v pekle, Česká suita a kantáta Svatý Václav, kterou začal komponovat v roce 1932 a dokončil ji v Lázních Bělohradě. Mašínovou obdivoval pro její obětavou práci s dětmi a pro její vytrvalost při psaní knih. Většina knih, které Mašínová napsala byla věnována dětem, Karel Moor dokonce některé tyto verše zhudebnil. Mašínová napsala také libreto Penězokazci, ke kterému složil hudbu právě její přítel Karel Moor.⁷³

6.9. Radim Kalfus

Ovšem její největší přítel a věrný literární poradce v Bělohradě byl dr. Radim Kalfus, který byl kazatelem jednoty bratrské, kde se setkal se spisovatelkou. Zastával také funkci ředitele libereckého rozhlasu. V letech 1957 až 1969 procestoval prakticky celý svět, nejvíce ho lákala Afrika. Svoje vzpomínky z cest po Africe vydal knižně pod názvem Vzpomínky na dr. Alberta Schweitzera a na Lambaréné. Společně s Leontinou Mašínovou vydali román Moravané. Hlavní hrdina tohoto románu Georg Schmidt, nemá dosud na Moravě pamětní desku. Ovšem jeho nejdůstojnější pomník mu vybudovali autoři právě vydáním tohoto románu. Stali se z nich dobří přátelé, často se navštěvovali a spolupracovali spolu na jiných literárních dílech. Na začátku jejich přátelství stál Jan Ámos Komenský, byl nedílnou součástí jejich setkání a besed. Část písemné pozůstalosti Leontiny Mašínové je zachována poměrně dobře. Spisovatelka ve své závěti určila, aby její archivované písemnosti byly uloženy

⁷² Památník K. V. Raise. Lázně Bělohrad. 1 karton bez inventárního čísla. 5 listů. Autor Neznámý: Životopisné poznámky o Leontině Mašínové.

⁷³ Památník K. V. Raise. Lázně Bělohrad. 1 karton bez inventárního čísla. 5 listů. Autor Neznámý: Životopisné poznámky o Leontině Mašínové.

v literárním archivu Památníku národního písemnictví, kam je předal právě její přítel Radim Kalfus. Právě z této pozůstalosti, která dosud nebyla publikovaná se dlouholetý autorčin přítel, rozhodl sestavit knihu, která popisuje život a práci autorky a její úvahy. Dále jsou do této knihy zakomponovány i dvě filozofické pohádky a jedna historická povídka.⁷⁴

⁷⁴ MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Za oponou paměti*. Hradec Králové, 1982, s. 125. Bez ISBN

7. Pozůstalost Leontiny Mašínové

Značná část pozůstalosti Leontiny Mašínové patří především její korespondenci. Jak již víme ze soupisu Karola Bílka, byla její korespondence ve značné míře zachována. V památníku spisovatele Karla Václava Raise, kde se nachází sídlo městského kulturního střediska Lázně Bělohrad, je uložen další zlomek spisovatelčiny pozůstalosti, dobové fotografie, korespondence či výstřižky z novinových článků. Dále jsou zde uloženy výtisky lázeňského týdeníku Lázně Bělohrad, do kterého spisovatelka pravidelně přispívala svými statěmi. Nalezneme zde články věnované mnoha významným osobnostem. V současné době vydává Město Lázně Bělohrad podobu tohoto časopisu, který vychází jako dvouměsíčník a nese název Bělohradské listy. Mimo jiné je v pravidelných rubrikách tohoto časopisu zmíněno o slavných osobnostech, které pocházejí z Lázní Bělohradu, které tu žili či které jsou s tímto městem spjaty. Nejvíce článků bylo věnováno bělohradskému rodákovi Karlu Václavu Raisovi a také zde bylo zmíněno o spisovatelce Leontině Mašínové. V této závěrečné kapitole bych ráda upozornila na několik zajímavých archiválií, které mohou přispět k hlavnímu prozkoumání života a díla Leontiny Mašínové.

7.1. Lázeňský týdeník

Níže jsou uvedeny některé z nejzajímavějších článků Leontiny Mašínové jako nástin její publicistické tvorby.

Eliška Krásnohorská v L. Bělohradě (25. července 1929)

V tomto článku, kterým Mašínová přispěla do již zmíněného týdeníku je vzpomínka na Elišku Krásnohorskou, největší českou básnířku, která se jezdila léčit do místních lázní. Na první pohled vůbec nepůsobila jako nadšená bojovnice za lidská práva, ale jako slabá dáma.

Otevření Sokolovny v Lázních Bělohradě (1. června 1930)

Dále byl v tomto týdeníku zveřejněn příspěvek O otevření sokolovny v Lázních Bělohradě. K této příležitosti složila Mašínová báseň, která byla na slavnostním otevření recitátorem Bohumilem Hrnčířem přednesená.

Vzpomínáme (2. července 1932)

V tomto čísle Lázeňského týdeníku vzpomínala Mašínová na K.V. Raise článkem zveřejněným v týdeníku. Popisovala, jak Rais byl a zůstal po všech stránkách „bělohradákem“. Když vstupoval do literatury bylo nebezpečí, že se nechá ovlivnit Václavem Benešem Třebízským, který působil na mladé literáty. Mašínová uvádí, že Rais byl ve svých prvních dílech skutečně pod vlivem Třebízského, ale naštěstí našel brzy výraz vlastní

osobnosti. V závěru Mašínová uvádí, že v jeho díle zůstane navždy ztělesněna sama duše bělohradská.

Co způsobila valuta (10. července 1932)

Zde zveřejnila Mašínová příspěvek o návštěvě esperantistů z blízké i vzdálené ciziny v lázeňském městě. Bělohrad se pravidelně stával jejich letních sídlem. Mašínová ve svém článku popisovala esperanto jako jazyk umělý, který nemá výjimky od pravidel a že se v něm vyskytují mezinárodní slova každému srozumitelná. Jejich cílem bylo, aby se začal tento jazyk vyučovat i ve školách. Přáli si, aby se esperanto stalo uznávaný světový jazyk.

Pasácké zábavy na Bělohradsku (10. července 1932)

V témže čísle Mašínová opět přispěla do již zmíněného týdeníku a tentokrát popisovala tzv. pasácké zábavy na Bělohradsku. Tato zábava se konala den po svatodušním božím hodu (20.5), účastnili se jí školáci a školačky jejichž úkolem bylo napásti dobytek před odchodem do školy. Jednalo se o to, kdo jako první vyžene dobytek na pastvu, je nazýván králem a ten poslední hounivárem. Ještě před konáním celé slavnosti se stanovil seznam, tedy v jakém pořadí se bude průvod pohybovat. Pěkně postupně od jednoho stavení k dalšímu. Školačky, byly nazvané družičky. Každá z nich darovala peníz jednomu z mládenců a ten ji za ten peníz musel koupit nějakou sladkost. Poté mohl začít samotný závod, nejprve se sešel průvod na návsi, v jehož čele stál biřic, který byl vyzbrojený starou šavlí, dále následoval král, královna a za nimi družičky a mládenci a poté ostatní diváci. Biřic spustil svou nastudovanou řeč a v závěru sťal králi korunu z hlavy. Poté všichni vesele tancovali a zpívali. Někdy také stínali hlavu kohouta. Ovšem tato slavnost se již dále neslaví, protože při té poslední, přišel skoro jeden z diváků o oko. Tak se slavnost zakázala slavit.

Musea v Podzvičinsku (10. července 1932)

Zde se Mašínová rozepsala o muzeích v Podzvičinsku. Spisovatelka si nejprve na začátku svého příspěvku stěžuje na to, že naši předci nevěnovali památkám zvýšenou pozornost a apelovala na to, že je nejvyšší čas zachránit, co se ještě zachránit dá. Chce, aby se mládež, co nejvíce z muzeí poučila a budovala si díky nim lásku k našim dějinám. Vyzdvihuje zde právě tento region, ve kterém je podle Mašínové muzeí a památek dostatek. Ale největší roli v tomto článku hraje Fričovo muzeum, které se nachází v našem městě. Píše zde o jeho začátcích a vzpomíná v něm na Dr. Antonína Friče, kterého považuje za našeho největšího přírodovědce. A díky němuž samotné muzeum vzkvétalo a doufá, že bude vzkvétat i nadále.

Také reklama (10. července 1932)

Ve svém dalším článku se Mašínová rozepsala o reklamě. Kladla si otázku, proč by vůbec lidé tvořili reklamy, které nejsou pravdivé. Dále napsala, že význam reklam je důležitý zejména v podnikání a také, aby se lidé dozvěděli o dobrých výrobcích. Psala také o bělohradských lázních, že by své služby měly více propagovat, protože možná moc spoléhají na to, že se dobré bude chválit samo. V reklamu věřila a uznávala ji, ale jenom pod podmínkou, že je pravdivá.

Památky po Al. Jiráskovi a K. V. Raisovi (24. července 1932)

Asi největší část jejich článků zaujímaly vzpomínky na slavné osobnosti, kterých si Mašínová velice vážila. Není tedy divu, že v dalším článku připomíná památku Aloise Jiráska a Karla Václava Raise. Trochu jinou formou než doposud, navštívila jejich muzea a čtenářům v tomto článku vylíčila, jak to v nich vypadalo. V muzeích byly jejich staré rodinné fotografie, sešity a zápisníky ze škol či dokonce jejich vysvědčení. Mezi oběma spisovateli je velká podobnost, jak v životní dráze, tak v tvorbě. Oba pochází z venkova, z českého severovýchodu a chovají hluboký cit ke svému rodnému kraji, který je provází celou jejich tvorbou. Rais opěvoval Bělohradsko, Jirásek Hronovsko.

Poesie Byšiček (14. srpna 1932)

Loučení (21. srpna 1932)

Mašínová také přispívala svými básněmi do Lázeňského týdeníku. Jedna z básní má název Poesie Byšiček v níž popsala, co je napsáno na náhrobcích, které se nacházejí na byšickém hřbitově. Další má název Loučení a v ní spisovatelka zobrazuje krajinu, zámeckého parku, který se připravuje na zimu.

Počátky Anenských slatinných lázní v Lázních Bělohradě (2. června 1935)

V dalším ze svých článků pro lázeňský týdeník se Leontina Mašínová zaměřila na místní lázně. Popsala v něm jejich samotný vznik a účinky bělohradské slatiny, která pochází z místního parku Bažantnice, kde se nachází ložisko rašeliny. Místním lázním také připisuje velkou zásluhu, že se do Bělohradu pravidelně vydávali i slavní spisovatelé.

Raisova domovina (12. června 1938)

Článek je opět věnován našemu krásnému městečku a spisovatelka mu dala název Raisova domovina. Popisuje zde bělohradskou přírodu a přisuzuje zásluhu Karlu Václavu Raisovi, který náš kraj popsal ve svých dílech. Jeho vztah k rodnému prostředí je vyjádřen zvláště v básni určené dětem, kterou znají téměř všichni školáci nazpaměť.

„Cestička k domovu známě se vine

dražší je, milejší, než všechny jiné..“

Rais také ve svých dílech rád zobrazuje i daleké výhledy své milované Zvičiny. Zvičinu považoval za nejkrásnější místo v okolí. Pozorně vybíral slova, aby vystihl její půvaby.

V tomto týdeníku přispívala svými články v pravidelné rubrice Bělohradsko v šestašedesátém. Mašínová v těchto příspěvcích popisovala bitvu u Náchoda, České Skalice, Trutnova, Mnichova Hradiště či u Jičina, ale i bitvu u Hradce Králové, které předcházely rozhodující bitvě války prusko-rakouské v roce 1866. Válka se citelně dotkla i obyvatel bělohradska nejen tím, že mnoho rodin z Bělohradu a okolních obcí ve strachu opustilo své domovy, a hlavně i tím, že mnoho mužů se války zúčastnilo a padli. Nedochovala se paměť o všech účastnících války pocházející z Bělohradska, existují však informace o účastnících z hraběcí rodiny Aichelburgů vlastníci tehdejší bělohradský zámek.

Vedle vlastních článků Leontiny Mašínové se objevují články jiných autorů o ní.

Zde jsou uvedeny příspěvky věnované spisovatelce Leontině Mašínové, které vycházely v Lázeňském týdeníku.

Spisovatelka Leont. Mašínová – příklad práce kulturní (11. srpna 1935)

Zde se píše o tom, jakým člověkem paní spisovatelka byla, také je zde zmínka o knihách, které dosud vydala a krátce o jejím životě. Ale především, jak oddaně pracovala na výstavě, která se konala v tomto roce v Lázních Bělohradě. Pro tuto výstavu Mašínová zpracovala celé jedno oddělení věnované právě Karlu Václavu Rasovi a nacházelo se zde spousta zajímavého materiálu, jehož sestavení měla na svědomí. Také je zde poděkování Mašínové za články v lázeňském týdeníku, kam přispívala již od samotného začátku.

Beseda o knihách (12. července 1936)

Zde autor článku nejprve popisuje jednotlivá díla Leontiny Mašínové včetně děl básnických, které vycházely pouze časopisecky. Je zde popsána beseda, která byla zaměřená především na dílo S poutnickou holí. V díle je popsána historie Jednoty bratrské její vznik, práce a osudy. Jsou zde popsáni i duchovní vůdci, kteří vyrostli na půdě severovýchodních Čech od Chelčického až po Ámose Komenského.

V této části bakalářské práce jsem se snažila popsat, jak se spisovatelka zapojovala do kulturní činnosti města Lázně Bělohrad. Z výše uvedeného vyplývá, že Mašínová pravidelně přispívala svými statěmi do místního časopisu. Psala především o městě Lázně Bělohrad, které jí tolik přirostlo k srdci. V článkách popisovala tamější krajinu a přírodu či místa, na která ráda chodívala. Toto vše je také popsáno v knize Tajemný věků hlas, kterou jsem v práci rozebírala. Do Lázeňského týdeníku přispívala i články o známých osobnostech, které se těšili velké oblibě. Zejména se věnovala vzpomínkám na spisovatele, které městečko navštěvovali.

7.2. Korespondence Leontiny Mašínové

Jak jsem již uvedla, většina autorčiny korespondence je uchována a katalogizována v Praze v Literárním archivu Památníku národního písemnictví. V této práci se věnuji korespondenci nezpracované, která je uchována v Městském kulturním středisku. O této korespondenci lze říci, že jednotlivé dopisy na sebe nenavazují. Jedná se pouze o menší část celkové dochované korespondence. V několika případech bylo složité přečíst nečitelné dopisy, mnohdy poznamenané časem. Mezi dopisy je korespondence nejen v českém jazyce, ale jedná se i o dopisy v jazyce francouzském, anglickém, německém či polském.

7.2.1. Dopisy adresované Leontině Mašínové

Dopis z ledna 1909

Jedním z nejstarších dochovaných dopisů je psaní ze dne 29. ledna 1909 s hlavičkou Muzea Království českého v Praze od pana Josefa Ladislava Piče. Byl to historik, pedagog, muzejník a spoluzakladatel české archeologie. V dopise děkuje Mašínové za pozvání do Jeseníků kde, již několikrát byl. Dále se zmiňuje o okolí Loučeni, kam by se chtěl jet v létě podívat.

Dopis z února 1930 od Olgy Putzkerové

Mezi korespondencí, která je uložena v městském kulturním středisku Lázně Bělohrad je dopis adresovaný Leontině Mašínové. List je psaný dne 1. 2. 1930 paní Olgou Putzkerovou, neteří hudebního skladatele Emanuela Jaroše, žáka Antonína Dvořáka. V listě se píše o zhudebnění autorčina díla Sedláci.

Dopis ze srpna 1932 od dr. Cyrila Purkyně

Dalším cenným dochovaným dopisem je psaní od dr. Cyrila Purkyně ze dne 2. srpna 1932. Mašínové v listě děkují za přání k narozeninám. Profesor dr. Cyril Purkyně byl český geolog

a ředitel Státního ústavu geologického v Praze. Byl dlouholetý bělohradský host zdejších lázní. Pocházel z vážené rodiny, je vnukem univerzitního profesora slavného lékaře a přírodovědce Jana Evangelisty Purkyně.

Dopis ze září 1933 od Pauly Moorové

Významné je i psaní od Pauly Moorové, dcery bělohradského hudebního skladatele Karla Moora. Dle dopisu byl Karel Moor požádán o dokomponování hry Penězokazi. Proší o opětovné zaslání nápěvů k tomuto dílu, aby mohl práci dokončit. Dopis byl psán 12. září 1933.

Dopis od Jaroslava Valáška

Další dopis je psán správcem Osvětové besedy v Nivnici, panem Jaroslavem Valáškem. Tato obec je považována za místo narození J. A. Komenského, který byl pro Mašínovou vzorem. Dopis je jako poděkování za uspořádání besedy o životě a díle nivnického rodáka. Na besedě se sešlo na 500 lidí a všichni Mašínové chtěli touto cestou poděkovat a těší se na další shledání.

Dopis z prosince 1936 od dr. Jindřicha Veselého

Dále je zde psaní ze dne 12. prosince 1936 od dr. Jindřicha Veselého, který byl ředitelem školy v Českých Budějovicích, byl český loutkářský badatel, publicista a autor loutkových her. V jeho listě děkuje Mašínové za zaslání knihy S poutnickou holí a knihy Hořící sloup, které zařadil do žákovské knihovny. Dále píše, jak s velkým zájmem sleduje autorčiny literární úspěchy a skládá ji poklonu za použitý český jazyk v díle.

Dopis z března 1948 od Josefa Skupy

Velmi zajímavé je i psaní ze dne 8. března 1948 od pana Josefa Skupy, který byl v roce 1948 jmenován národním umělcem. V tomto dopise Josef Skupa Mašínové děkuje za vyjádřenou gratulaci a zmiňuje se, že je vděčný za ocenění loutkářské práce. Dále uvádí, že je to obor, který je obecně velmi užitečný, ale tolik podceňovaný a přehlížený. Josef Skupa byl český loutkoherc a zakladatel Divadla Spejbla a Hurvínka. Divadlo bylo založeno v roce 1930 v Plzni což bylo rodiště Leontiny Mašínové. V roce 1933 se Skupa stává prezidentem mezinárodní loutkářské organizace UNIMA.

Dopis od spisovatele Josefa Svatopluka Machara

Cenná korespondence, byla se spisovatelem Josefem Svatoplukem Macharem, která byla uložena v Literárním archivu národního písemnictví. Městské kulturní středisko vlastní pouze

jeden dopis, ve kterém Machar upozorňuje Mašínovou na některé omyly, kterých se dopustila v románu Milíč z Kroměříže. Ovšem na konci celého psaní dílo chválí jako zdařilý výkon, který má exkluzivní místo v naší literatuře. A diví se, že tento román dovedla napsat žena. A v úplném závěru dopisu, pozdravuje matku Leontiny Mašínové a přeje pevné zdraví.

Dopis od spisovatelky Elišky Krásnohorské

Za zaslání románu Milíč z Kroměříže ji v dalším dochovaném dopise děkuje i spisovatelka Eliška Krásnohorská.

7.2.2. Dopisy psané Leontinou Mašínovou

Dopis z května 1958 pro Vratislava Vycpálka

Dopis psaný Leontinou Mašínovou ze dne 12. května 1958 adresovaný dr. Vratislavu Vycpálkovi. Součástí tohoto dopisu byl její článek, Mašínová žádala o jeho přečtení a zveřejnění v novinách.

Dopis pro Národní výbor Lázně Bělohrad

Jedním ze smutnějších dochovaných dopisů bylo psaní Leontiny Mašínové, místnímu národnímu výboru, ve kterém žádala o přemístění hrobu své matky paní Veroniky Mašínové, rozené Svobodové, která zemřela dne 1. října 1936 v Lázních Bělohradě, ze zdejšího hřbitova na hřbitov na Byšičkách. Žádá zde o prostý náhrobní kámen, který bude doplněn polovypuklým portrétem její matky i autorky samotné. Dále zde uvádí, že všechna další jednání ohledně její pozůstalosti zčásti přenechává dědici dr. Radimu Kalfusovi z Nové Paky.

Dopisy z let 1955 – 1967

Je zde dochovaná korespondence, kterou Leontina psala svým bližším přátelům. V této korespondenci popisuje Mašínová svoji tehdejší práci z let 1955 – 1967. Také zde píše o svém zdravotním stavu a o běžných životních problémech.

Bělohradská pozůstalost Leontiny Mašínové není rozsáhlá, přesto dokládá mnohé o její činnosti spisovatelky. Nejenom že pravidelně přispívala svými statěmi do místního časopisu, ale i ona sama se scházela a dopisovala si s významnými osobnostmi, které navštěvovala. Své návštěvy Mašínová uskutečňovala zejména kvůli svým dílům, chtěla znát názory a postoje vlivných osobností ke svým knihám. Velice ji záleželo na kritice ostatních spisovatelů na svá díla, které si vždy vážila. Takových vlivných a znalých přátel ve svém oboru, měla Mašínová

mnoho. Například Josef Svatopluk Machar ve svém dopise Mašínovou za její dílo velice chválil (Jan Milíč z Kroměříže) a vyslovil ji neskonalý obdiv. V Lázních Bělohradě pořádala Leontina Mašínová různé besedy s občany zejména o svých historických knihách, dále lidem popisovala historii a vznik Jednoty bratrské. Vyprávěla lidem i o duchovních vůdcích, kteří vyrostli na půdě severovýchodních Čech. Menším dětem ráda čítávala své básně či pohádky. Její práce pro město byla oceněna i na výstavě u příležitosti výročí narození Karla Václava Rase, kde Mašínová zpracovala celé jedno oddělení věnované bělohradskému rodákovi.

8. Závěr

Na závěr této bakalářské práce bych chtěla zmínit, že autorka Leontina Mašínová nepatří ke spisovatelkám, o kterých se žáci ve školách učí, její díla nejsou na seznamu povinné literatury, a proto málokdo ví, čím byla Leontina Mašínová výjimečná. Jak jsem již zmínila v úvodu, o této autorce a jejích dílech jsem se rozhodla psát z důvodu, že nás obě spojuje město Lázně Bělohrad.

V této bakalářské práci jsem se snažila dosáhnout vytčeného cíle, zjistit čím nejvíce Leontina Mašínová přispěla k literárnímu místopisu českého severovýchodu. Snažila jsem se popsat nelehký život zmíněné autorky. Zapůsobila na mě především její láska k dětem, kdy dokázala i v tak nelehkém období první světové války děti rozveselit loutkovým divadlem (sama vyráběla loutky a kulisy). Právě v Lázních Bělohradě se nejvíce zapojovala do kulturního života, spolupracovala s kulturní komisí města, s městským muzeem, psala články do zdejších periodik a velice ji zajímaly rodokmeny.

Prezentovala jsem zde i autorčina díla a snažila se tato díla rozdělit do jednotlivých žánrů. Počátky spisovatelské kariéry Leontiny Mašínové jsou spjaty s její prací učitelky, kdy psala především pro děti. Knihy básní pro děti, pohádky, divadelní hry či povídky. Právě kniha pověstí z východních Čech je jedním z příspěvků k literárnímu místopisu. Ovšem mezi nejdůležitější součástí tvorby Mašínové patří historické romány, které zaznamenaly značný ohlas. Největší část její práce patřila jejímu velkému vzoru Janu Ámosu Komenskému. Napsala i mnoho dalších knih z dějin Jednoty bratrské. Všem těmto dílům předcházely konzultace s historiky či cesty na místa dějů. Právě za tato díla byla Leontina Mašínová několikrát oceněna.

Prezentuji zde i to, že je velká škoda, že ve městě Lázně Bělohrad, kde se Leontina Mašínová usadila, tvořila a žila zde značnou část svého života, není zanechána žádná kulturní památka v podobě jejích pamětí, aby si její život a dílo návštěvníci města připomněli. Zajímavé by také bylo vytvoření stezky po stopách postav jejích pověstí.

Dále jsem tuto práci chtěla obohatit o vztahy k autorčiným literárním přátelům. Tyto informace se mi podařilo získat z pozůstalosti Leontiny Mašínové, která je pečlivě uschována v Městském kulturním středisku Lázně Bělohrad. Mašínová si svých literárních přátel velice vážila a obdivovala je. Jakákoliv jejich kritika na autorčina díla, byla pro ní velmi cenná. Při psaní této práce mě velice překvapilo, kolik známých osobností Leontina Mašínová osobně znala.

Součástí zmíněné autorčiny pozůstalosti je i její dochovaná korespondence. Číst tuto korespondenci bylo velice zajímavé, protože některé dopisy byly již nečitelné a jiné nebyly v českém jazyce. Jsem velice vděčná panu Stuchlíkovi, vedoucímu Měks za zapůjčení těchto materiálů.

Z dalších prostudovaných materiálů, které jsou také uloženy v Městském kulturním středisku v Lázních Bělohradě, vyplývá, že se Leontina Mašínová aktivně podílela svými články do lázeňského týdeníku Lázně Bělohrad. Chtěla se s lidmi podělit o své vzpomínky na významné osobnosti, dále zde psala tematické články k určité příležitosti či obohatila tyto listy o nějakou báseň. Ve zmíněném týdeníku Mašínová zveřejňovala také příběhy na pokračování. Tento místní týdeník měl ve své době u obyvatel Lázní Bělohradu velkou oblibu. Měla jsem k dispozici svázané výtisky z let 1929 - 1938. Při čtení těchto listů jsem byla velice mile překvapena. Zaujal mě svým obsahem i grafickým zpracováním.

Položím-li si otázku, jaký je příspěvek Leontiny Mašínové k literárnímu místopisu českého severovýchodu, nemohu odpovědět jednou větou. Musela bych vyjmenovat řadu jejich historických děl o významných osobnostech národních dějin či díla o J. A. Komenském, která si získala oblibu i daleko v cizině. Dále vše, co dělala pro lidi ve městě, zapojovala se do kulturního života (besedy o knihách, výstavy, čtení pro děti) či pravidelně přispívala do místního časopisu. S prostudovaných materiálů vyplývá, že si Mašínová vážila literárních děl, které vytvořily předešlé generace a její vrstevníci. Chtěla jsem rovněž ukázat, že Leontina Mašínová nebyla sebestředným člověkem a neměla za cíl prosazovat sama sebe.

9. Seznam použité literatury

Prameny – prózy Leontiny Mašínové

MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Do labyrintu světa*. Praha, 1959. Bez ISBN

MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Mladá léta Jana Ámose*. Praha, 1957. Bez ISBN

MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Planoucí pochodeň*. Praha, 1961. Bez ISBN

MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Tajemný věků hlas*. Hradec Králové, 1976. Bez ISBN

MAŠÍNOVÁ, Leontina. *Za oponou paměti*. Hradec Králové, 1982. Bez ISBN

Prameny – archivní

Autor neznámý: *Životopisné poznámky o L. Mašínové*. Strojopis. Památník K. V. Raise. Lázně Bělohrad. 1 karton bez inventárního čísla.

BARTONÍČEK, František. *Pamětní kniha obce Brtev*. 1924. Rukopis uložený v Památníku K. V. Raise. Digitalisováno

Okresní školní výbor a kulturní odbor učitelské jednoty v Budči. *Vlastivědná monografie Novopacko díl I. a II.* Nová Paka, 1924. Bez ISBN

PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého I.* Praha, 1968. Bez ISBN

Korespondence Leontiny Mašínové uložená v Památníku K. V. Raise:

Josef Ladislav Píč Leontině Mašínové, 1 dopis z 29. ledna 1909, 1 list

Olga Putzkerová Leontině Mašínové, 1 dopis z 1. února 1930, 1 list

Cyril Purkyně Leontině Mašínové, 1 dopis z 2. srpna 1932, 1 list

Paula Moorová Leontině Mašínové, 1 dopis z 12. září 1933, 1 list

Jaroslav Valášek Leontině Mašínové, 1 dopis datum není uvedeno, 1 list

Jindřich Veselý Leontině Mašínové, 1 dopis z 12. prosince 1936, 1 list

Josef Skupa Leontině Mašínové, 1 dopis z 8. března 1948, 1 list

Josef Svatopluk Machar Leontině Mašínové, 1 dopis datum není uvedeno, 1 list

Eliška Krásnohorská Leontině Mašínové, 1 dopis datum neuvedeno, 1 list

Leontina Mašínová Vratislavu Vycpálkovi, 1 dopis z 12. května 1958, 1 list

Leontina Mašínová Národnímu výboru Lázně Bělohrad, 1 dopis z 1. října 1936, 1 list

Leontina Mašínová svým přátelům, 5 dopisů z let 1955-1967, 5 listů

Články Leontiny Mašínové z let 1929-1938, Lázeňský týdeník, uložené v Památníku K. V. Raise, Lázně Bělohrad

Ústní zdroj

Marie Klůzová, žačka Leontiny Mašínové, 3.1.2018, Lázně Bělohrad

Ladislav Stuchlík, vedoucí Městského kulturního střediska Lázně Bělohrad, 1.12.2017, Lázně Bělohrad

Časopisecké studie

FRIEDRICHOVÁ, Hana. Dlouho jsem o Bělohradu nevěděla. In *Bělohradské listy*. Lázně Bělohrad: 2010, č. 4, s. 10-11. Bez ISSN

VACEK, Jiří. Leontina Mašínová poněkud jinak. In *Bělohradské listy*. Lázně Bělohrad: 2017, č. 2, s. 10-11. ISSN 2533-8005.

Internetové zdroje

ČERVENKA, Jiří. Hrad Pecka, Hrady.cz [online]. 28. května 2002 [cit. 2018-02-22].

Dostupné z: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=244&PARAM=11&tid=150&pos=300>

PRÝMEK, Lukáš, RUNČÍK, Jaroslav. Hrad Trosky, Interregion.cz [online]. 6. Srpna 1999 [cit. 2018-02-22]. Dostupné z:

http://www.interregion.cz/turistika/hrady_zamky/trosky/trosky_hrad.htm

Literatura

ČERNÁ, Milena. *Lázně Bělohrad Vlastivědná čítanka*. Lázně Bělohrad, 2006, s. 84. Bez ISBN

HILČR, Jindřich. *V krajině mateřštiny: k devadesátým narozeninám spisovatelky Leontiny Mašínové*. Praha, 1972. Bez ISBN

CHALOUPKA, Otakar – VORÁČEK, Jaroslav. *Kontury české literatury pro děti a mládež: (od začátků 19. Století po současnost)*. 2. vydání. Praha, 1984. Bez ISBN

KOVÁŘÍK, Vladimír. *Literární toulky po Čechách*. 2. Vydání. Praha, 1984. Bez ISBN

KUBÁTOVÁ, L., KOLAFOVÁ L. *Komise pro plebiscit na Těšínsku*. Praha, 1962. Bez ISBN

POSLEDNÍ, Petr. *Paměť hor: Z literárního povědomí východních Čech po roce 1945*. Hradec Králové, 2000. ISBN neuvedeno

SZÁLO, Casaba. *Paměť míst*. 2017. Dostupné z:

http://socstudia.fss.muni.cz/sites/default/files/Editorial_Csaba_Szalo.pdf

VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. 2. Vydání. Praha, 1984. Bez ISBN

10. Summary

In this bachelor thesis I tried to find out how much Leontina Mašínová contributed to the literary topography of the Czech northeast. There is a description of the difficult life of the author. I was particularly impressed by her love for children and her difficult life during the wars. I also described the author's works and tried to divide these works into different genres. Books of poems for children, fairytales, plays and short stories. It is just a book of legend from East Bohemia that is one of the contributions to the literary topography. The most important part of Leontina Mašínová work is historical novels. From the materials studied, Leontina Mašínová actively participated in her articles in the Spa Lázně Bělohrad weekly. She wanted to share with people their memories of important personalities or contributed thematic articles. In the work I also mention important author friendship and preserved correspondence.

I also wanted to point out that Leontina Mašínova did not aim to promote herself.

If I question the contribution of Leontina Mašínova to the literary topography of the Czech Northeast, I can not answer with one sentence. I would have to list a number of their historical works about important personalities of national history or works about J. A. Komenský, which has gained popularity even abroad.